

Sovladanje in samouprava – najboljša rešitev za Trst

Na proslavi 10. obletnice VI. slavonskega korpusa NOV, katere se je minulo nedeljo udeležilo v Slavonkem brodu 300.000 ljudi, je imel maršal Tito velik govor, v katerem se je dotaknil tudi nekaterih zunanje-političnih vprašanj. Zlasti se je dalj časa zadržal ob tržaškem vprašanju in imperialističnih apetitih, ki jih v Italiji razplamtevaajo posebno v zadnjih tednih pred volitvami. Med drugim je maršal Tito dejal:

Mar ni že postalo smešno, kako barantajo na račun naše domovine? Sedaj je v Italiji več desetih različnih strank: prva ponuja, da bo sleherni državljani dobili zvrhan krožnik klobas, druga pravi, da bodo državljani jedli samo bel kruh in da se jim bosta cedila z ust med in mleko. Ljudstvu obljublja neumnosti, ne obljublja pa jim in jim ne dajejo tistega, kar bi jim morali dati: razdeliti zemljo veleposestnikov med ljudstvo. Zato pa obljublja našo zemljo, da bi dobili glasove teh ljudi.

Med zadnjimi volitvami v Italiji so tri velesile ZDA, Francija in Anglija, izdale deklaracijo, da mora celotno Svobodno tržaško ozemlje pripasti Italiji.

Toda dandanes De Gasperi, Pacciardi in drugi ne govorijo več samo o Trstu. Trst — je dejal Pacciardi na nekem zborovanju — bomo vzeli, če hočemo, čez noč. Mislim, da je dal zelo slabo izjavo, saj bi to lahko imelo slabe posledice. Trsta ne more dobiti čez noč; a kaj je z našimi ljudmi v Trstu? Mar mislijo, da bomo dovolili, da bi jim požgali domove in da bi jih pobijali kot prej? Ne, mi tega ne bomo dovolili. Sedaj pravijo, da morajo dobiti tudi cono B. O cono B naj ne govorijo. Cona B sploh ne prihaja v poštev. S tega mesta jim danes sporočam: cona B ne prihaja v poštev.

Zadnji čas v Italiji mnogo pripovedujejo, zlasti pa govori g. De Gasperi, da bi želel, da bi se spremenilo etnično načelo, se pravi, da bi tisti kraji, kjer prebivajo večidel Slovenci, pripadli Jugoslaviji, tisti pa, kjer je večji del Italijanov, pa Italiji. Le da on dodaja k temu etničnemu načelu tako imenovano nepretrgano etnično črto. Glejte, kako pametna je ta zahteva. V Trstu so na primer večidel Italijani. Toda od Trsta do Kopra, Žavelj, Škedenja itd. pa žive

sami Slovenci, povezani z zaledjem. De Gasperi pa zahteva, da bi to prav tako dobila Italija, da bi lahko povezali tudi Koper, in Koper z Izolo in Piranom itd. To „nepretrgano etnično načelo“ je njegova formulacija, ki je jaz in noben pameten človek ne more priznati. Sedaj pa venomer manevrirajo s tem etničnim načelom, kakor da nismo za to, da se uporabi etnično načelo. Če gremo za tem, smo pripravljeni. Če tako gledamo, bi bilo celotno ozemlje od Trsta do Monfalcone naše, saj tamkaj ni Italijanov, temveč sami Slovenci. Torej naj dobi Italija Trst, toda celotna obala in morje naj bosta naša. Tedaj pa bodo imeli odrezani Trst in bodo lahko pluli vanj samo s čolni. Ali dalje, med Trstom in Kopro, v osem milj širokem pasu — ni Italijanov. Tam prebivajo strnjeno Slovenci. Tu imajo torej Koper, Piran in Izolo, če hočemo tako deliti po etničnem načelu. Ker pa vztrajamo pri tem načelu — še zmeraj trdim, da bi bilo najbolj pametno, da se uveljavi mirovna

pogodba, da bi bil dosežen sporazum, da bi bil v Trstu guverner, s katerim bi se strinjale vse države. Še boljša rešitev pa bi bila tista, kakršna sem že ponudil pred dvema letoma: sovladanje, da bi imeli v Trstu izmenoma upravo Jugoslavija in Italija s popolno samoupravo tržaškega prebivalstva. To bi bila najboljša rešitev.

Če g. De Gasperi govori o etničnem načelu, mislim, da bi morali v takšnih primerih vselej dodati tudi ekonomsko načelo. Kdo ima največ ekonomskih interesov v Trstu? Gotovo ne Italija, ki je vselej, tudi pod Mussolinijem zapostavljala Trst, pač pa Jugoslavija. Če hočemo, da bi veljalo ekonomsko načelo, ima v Trstu Avstrija vsekakor več interesov kakor Italija. No, najdemo torej neko drugo rešitev in upoštevajmo ekonomsko načelo. Toda g. De Gasperi noče upoštevati tudi ekonomskega načela. Takšno „etnično“ načelo je zanj zgolj volilno geslo in nič več, pesek v oči ljudem v tu-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Prihodnji ponedeljek bo obhajal predsednik jugoslovanske republike maršal Tito svoj 61. rojstni dan.

Ob novem šolskem osnutku

Zadnji teden nas je presenetila vest deželne tiskovne službe, da je g. deželni glavar predal na seji deželne vlade v študij osnutek zakona o ureditvi dvojezičnega pouka na javnih ljudskih šolah in jezikovnega pouka na javnih glavnih in srednjih šolah Koroške.

Iz poročila samega ni razvidno, niti ni nam znano, kdo je tvorec tega osnutka, v kolikor ne drži vest v „Die Neue Zeit“, da gre pri osnutku za zamisel socialistične stranke. Po sami vsebini osnutka pa bi prej domnevali, da gre pri njem dejansko že za zmešetarjeno in skuhanost stvar vseh treh strank, če seveda tvorec v svoji breznačelnosti in nepoznanju problema v predmetnem predlogu ni poskusil enostavno združiti vsa različna, počesto stoddostno nasprotna gledanja na to za sožitje obeh narodov v deželi nad vse važno vprašanje. Stara izkušnja pa je, da je prav breznačelnost najslabša metoda za reševanje načelnih vprašanj. In šolsko vprašanje na Koroškem je brez dvoma načelno, bistveno in življenjsko vprašanje; je kakor smo že ponovno zapisali, preizkusni kamen za demokratično in pravično nastrojenje in ne nazadnje tudi za dobro voljo odločilnih činiteľev v deželi.

Tu se nočemo baviti s podrobnostmi osnutka, ki meša vse vprek — dozdevno objektivno stanje na podlagi ljudskega štetja in občevalni jezik na eni in subjektivno „pravico staršev“ in materinski jezik na drugi strani — niti nočemo ugotavljati posameznih določb, ki so v osnutku slabše od dosedanje šolske uredbe, niti ne v kolikih šolah bi po novem osnutku bili tudi formalno odpravljeni zadnji ostanki slovensščine, temveč hočemo povedati le naše načelno stališče in gledanje:

Že ob vladni deklaraciji o priliki izvolitve deželnega glavarja smo povedali, da je nemogoče reševanje šolskega vprašanja mimo koroških Slovencev in preko njih in to isto ponavljamo tudi danes. Če imajo delavci po svojih sindikatih in delavskih zbornicah, če imajo kmetje po svojih kmetijskih zastopstvih in trgovci ter obrtniki po svojih zbornicah možnost za soddločanje pri zakonih, ki zadevajo njihove interese, potem te pravice menda nihče ne bo mogel odrekati celemu narodu, če gre za njegove življenjske interese. Zato tukaj čisto jasno in nedvoumno izjavljamo, da se bomo za to svojo pravico soddločanja v naših zadevah borili z vsemi sredstvi in ne bomo nikdar priznali nobene odločitve oz. rešitve brez nas in proti nam. Že pred ljudskim štetjem in po njegovi izvedbi smo povedali, da vnaprej odrekamo vsakršnim iz kakršne koli izjave pri ljudskem štetju izvirajočim zaključkom o narodnostnem stanju na Koroškem veljavnost in priznanje, da nadalje

OPERA SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALISCA

bo gostovala v celovškem Mestnem gledališču:

v soboto, dne 30. maja 1953, ob 20. uri z
Dvočakovo opero

RUSALKA

v nedeljo, dne 31. maja 1953, ob 10. uri predpoldne za Slovensko prosvetno zvezo
s Försterjevo komično opero

GORENJSKI SLAVČEK

Pred opero nastop združenih pevskih zborov SPZ

v nedeljo, dne 31. maja 1953, ob 20. uri z
Lhotkovim baletom

VRAG NA VASI

Vstopnice za opero „Gorenjski slavček“ dobite v predprodaji v knjigarni „Naša knjiga“, Celovec, Gasometerg. 10, in pri krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih.

Osrednji odbor SPZ

Titova štafeta nosi tudi naše čestitke maršalu

V torek dopoldne je Ljubljana v slavnostnem razpoloženju pričakala množestvilne štafete, ki nosijo maršalu Titu pozdrave in čestitke delovnega ljudstva iz vseh krajev Slovenije. Dan poprej je tudi zastopstvo naše mladine predalo v Dravogradu tamošnji štafeti pozdravno pismo Demokratične fronte s čestitkami koroških Slovencev.

Pri slavnostnem sprejemu so se zbrale v Ljubljani napregledne množice ljudstva, na častni

tribuni pred Narodnim domom pa so štafete pozdravili tudi vidni predstavniki slovenskega javnega življenja s podpredsednikom Izvršnega sveta Ljudske skupščine Slovenije dr. Marijanom Brecljem na čelu. Nosilec pozdravov in voščil, med katerimi sta bila tudi zastopnika slovenske mladine iz Koroške in Trsta, se je dr. Breclj zahvalil s kratkim nagovorom, v katerem je poudaril, da ta veličastna prireditev združuje v sebi resnično vero v napredek svo-

bodne socialistične Jugoslavije s spoštovanjem in ljubeznijo do tistega človeka, ki ga je zgodovina postavila na najodgovornejše mesto. Zaključil pa je s klicem: Za blagor naših narodov in za stvar naprednega človeštva naj maršal Tito živi še dolga leta zdrav in odločen.

Zastopnik koroške slovenske mladine se je po končani slovesnosti pridružil štafeti Slovenije in bo v Beogradu predal maršalu Titu pozdravno pismo koroških Slovencev, ki se glasi:

Dragi maršal Tito!

Ko ob rojstnem dnevu sprejemate obilico voščil, se tudi koroški Slovenci pridružujemo vsem delovnim ljudem Slovenije in Jugoslavije ter Vam pošiljamo prisrčne pozdrave in čestitke.

Zelimo Vam še mnogo let zdravja in moči na čelu jugoslovanskih narodov, ki pod Vašim in Vaših tovarišev vodstvom vlagajo vse sile za utrjevanje svoje neodvisnosti, za zgraditev socialistične demokracije, za mir v svetu in za enakopravno mednarodno sodelovanje. V krepitvi miroljubnega sodelovanja, zlasti med narodi sosed, vidimo tudi koroški Slovenci najbolj zanesljivo pot in jamstvo, da bomo opri na pomoč matičnega naroda dosegli resnično enakopravnost in s tem iskreno sožitje z avstrijskim ljudstvom.

Predaja štafetnih palic, med katerimi je tudi koroška, v Ljubljani

po naših zgodovinskih izkušnjah nobeno ljudsko štetje in nobena izjava nikdar ne more biti več podlaga za ugotavljanje narodnostnega stanja ali za reševanje nacionalnega vprašanja na Koroškem. Zato tudi ljudsko štetje, še predvsem pa ne v razmerah, v kakoršnih se je vršilo zadnje ljudsko štetje na Koroškem, nikdar ne more biti podlaga za reševanje tako važnega vprašanja kot je naše šolsko vprašanje. Zakon o ljudskem štetju izrecno ugotavlja, da se podatki pri ljudskem štetju smejo uporabiti izključno le za statistiko in se ne smejo izrabljati v druge svrhe. Po novem osnutku pa bi ljudsko štetje na našem ozemlju pomenilo vedno novo glasovanje za dvojezično šolstvo ali proti njemu, ki bi se po vseh dosedanjih izkušnjah pri ljudskih štetjih vsake deset let ponovno skrčilo v prid nemških šol. V kolikor ni tako izrabljanje ljudskega štetja sploh protustavno in protipostavno, je z osnutkom še posebno poudarjeno pričakovanje nadaljnje germanizacije naših krajev v bodočnosti, za kar naj bi bila koncem konca z novim osnutkom dana zakonita možnost tudi v šoli.

Prav to je mimo vseh drugih hrib osnutka naravnost izizivalno prisojanje, da naj Slovenci ponovno dovolimo brezvestnim hujšakcem in šovinističnim učiteljem potujčevanje naše mladine. Koroški Slovenci imamo iz zgodovine preveč primerov in dokazov, kdo so bili „starši“ ali „za vzgojo upravičeni“, ki so zahtevali, da bi bili njihovi otroci oproščeni pouka v slovenščini. Predobro se spominjamo, kako so znali razni učitelji pristuditi že od drugih ur izmučenim otrokom obisk na zadnje učno uro potisnjene slovenščine... Ali naj se ponovno po vaseh in to že med mladino začne nacionalna borba, borba za sleherni mlado dušo, ki jo hočejo brezvestneži odtujiti svoji lastni govorici in biti? Danes, ko se vsepovsod na svetu borijo za mednarodno sporazumevanje in mirno sožitje med sosedi, naj bi na Koroškem prav šola onemogočala to plemenito prizadevanje? Ne, Slovenci odklanjamo tako rešitev šolskega vprašanja in zahtevamo baš nasprotno, da naj šola že mladino zbližuje v prikazovanju in učenju obeh jezikov in obeh kultur in tako končno zagotovi za vso bodočnost mirno sožitje obeh narodov, ki jima je usojeno, da živita na isti zemlji.

To je naše načelno gledanje in le v tem smislu je mogoča pravična rešitev perečega šolskega vprašanja. Tega se naj zavedajo vsi odločilni činitelji, ki kakor vse kaže, vidijo svojo glavno nalogo v tem, da odpravijo sedanjo šolsko odredbo, ki so jo leta 1945, če upoštevamo vso naslednjo borbo proti njej in sedanjemu osnutku, smatrali za potrebno le v tistem času za varanje svetovne javnosti, ne pa za trajno rešitev šolskega vprašanja.

Kot avstrijski državljani imamo tudi koroški Slovenci z vsemi poštenimi Avstrijci vred iskreno željo, da bi zasedbene sile čim prej zapustile Avstrijo in ji dale z državno pogodbo popolno suverenost in neodvisnost. Mnenja smo, da bi ob resnični demokratični nastopnosti in dobri volji ne bilo treba nobenih posebnih jamstev za demokratične pravice, ki gredo vsakemu narodu, torej tudi nam. Izgledalo je, da so na Koroškem merodajni činitelji po vojni uvideli napako nekdanje šovinistične politike in tako so tudi avstrijski in koroški politiki sami komentirali šolsko uredbo iz leta 1945 v tisku in na mednarodnih konferencah v Parizu in Londonu. Na žalost predmetni osnutek ni v skladu s to započeto politiko priznavanja enakopravnosti tudi Slovincem, ki smo jo pozdravili in tudi odobraval. Morda svetovna javnost in velike sile, ki se hočejo v kratkem ponovno sestati za razpravljanje o avstrijski državni pogodbi, prav zaradi tega, ker ni v skladu s tedanjimi izjavami, ne bodo prezle tega osnutka, ki je prišel prav v času, ko gre za to, ali naj obvelja skrajšani tekst državne pogodbe ali pa že skoro v vseh točkah sprejeti dolgi tekst, vključno s 7. členom, za čigar izpolnitev, to je izpolnitev zaščitenih obveznosti napram manjšinam, kakor vse kaže, že danes po štirih letih in še preden je stopil v veljavo, na žalost ni niti najmanjše dobre volje. Na vsak način pa ne moremo mirno mimo tega osnutka mi koroški Slovenci in ne bo mogla mimo niti tudi ne Jugoslavija, ki je, kakor je razvidno iz zadnjega intervjuja državnega svetnika Bartoša v sekretariatu za zunanje zadeve FLRJ, še vedno živo zainteresirana na tem vprašanju. Zato smo prepričani, da bo predvsem tudi šolsko vprašanje predmet razgovorov med avstrijskim zunanjim ministrom dr. Gruberjem in jugoslovanskim zunanjim ministrom Popovičem na napovedanem javnem obisku koncem junija na Dunaju. Predmetni osnutek ni niti najmanj pripraven za zadovoljivo reševanje odprtih vprašanj „v duhu prijateljskega sodelovanja“, v katerem naj bi se razvijali ti razgovori v smislu komunikacije ob lanskem obisku zunanjega ministra dr. Gruberja v Jugoslaviji.

Jugoslovanski zunanji minister Koča Popović obišče Dunaj

Dne 29. junija bo odpotoval državni sekretar za zunanje zadeve FLRJ Koča Popović na službeni obisk k avstrijski vladi na Dunaj. Z njim bo potovala petčlanska delegacija. Uradni obisk, s katerim bo Jugoslavija vrnila lanski obisk avstrijskega zunanjega ministra dr. Gruberja v Jugoslaviji, bo trajal od 30. junija do 1. julija. V poučenih krogih pa računajo, da bo ostal Popović nato še nekaj dni v Avstriji kot privatnik.

V beograjskih političnih krogih poudarjajo, da obisk jugoslovanskega državnega sekretarja za zunanje zadeve Popoviča na Dunaju ne bo samo vljudnostnega značaja, marveč bo obisk v skladu z miroljubno politiko jugoslovanske vlade in njenih prizadevanj, da vzpostavi čim tesnejše odnose z vsemi državami, zlasti pa še, da jih poglobi s sosedno Avstrijo.

S tem v zvezi omenjajo v Beogradu rezultate lanskega obiska avstrijskega zunanjega ministra v Jugoslaviji, o priliki katerega je bil postavljen temelj za sporazum o dvolastniških

posestvih in malem obmejnem prometu, ki je bil medtem že uresničen. Izražajo tudi upanje, da bodo razgovori jugoslovanskega državnega sekretarja z avstrijskimi državniki pomenili nov korak v razvoju medsebojnih odnosov in bodo rodili nove konkretne rezultate.

Čeprav dnevni red razgovorov še ni znan, se z gotovostjo pričakuje, da bodo razpravljali o raznih vprašanjih, ki zadevajo obe državi, zlasti o vprašanju glede gospodarskega in kulturnega sodelovanja. Reuter je izvedel iz poučenih krogov, da se bodo razgovarjali tudi o vprašanju avstrijske državne pogodbe, o vprašanju slovenske manjšine v Avstriji ter o vrnitvi jugoslovanskega imetja, ki se nahaja v Avstriji.

V beograjskih političnih krogih so prepričani, da bodo dunajski razgovori ugodno vplivali na razvoj odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo, kar ne bo koristilo le obema sosednima državama marveč sploh mednarodnemu sodelovanju.

FLR Jugoslavija za suverenost in neodvisnost Avstrije

V zvezi s sestankom namestnikov zunanjih ministrov, ki je predviden za prihodnjo sredo v Londonu, je dal državni svetnik v sekretariatu za zunanje zadeve FLRJ dr. Milan Bartoš dopisniku zagrebškega „Vjesnika“ intervju, v katerem je izrazil svoje mišljenje o možnosti in izgledih za sklenitev avstrijske državne pogodbe in o vprašanjih, ki v tej zvezi zanimajo Jugoslavijo. Dr. Bartoš je med drugim dejal:

Če je vlada Sovjetske zveze dejansko pripravljena za iskreno mednarodno sodelovanje, tedaj ima sedaj priložnost, da to dokaže. Vendar pa se pojavljajo vesti, da je sovjetska vlada mnenja, da so razgovori preuranjeni, dokler ne pride do sestanka petih velesil.

Načelno bi bilo, če bi se Avstriji vrnila njena suverenost in neodvisnost in če bi tuje sile zapustile avstrijsko ozemlje, četudi bi ostala gotova vprašanja še odprta.

Držanje Avstrije pod zasedbo več kakor osem let dokazuje, da manjka načelnosti in če SZ ne bi imela svojih čet v Avstriji, bi imela strateško praznino. Zato je le malo izgledov za sporazum o Avstriji tako dolgo, dokler ne bodo rešena osnovna vprašanja, dokler se ne opusti politika ravnotežja sil in agresivnega pritiska na politiko miru.

Nam je žal, je poudaril dr. Bartoš, da mora mali narod plačati ceno za tako politiko, čeprav mora Avstrija nositi del svoje odgovornosti za preteklo vojno. Vendar je dolgotrajna okupacija v nesorazmerju z višino te odgovornosti.

Če obstoji želja za sporazum, je nedvomno treba vzeti za osnovo sporazume, ki so že bili doseženi. S prvotnim takozvanim obširnimi besedilom avstrijske državne pogodbe je bilo rešenih mnogo vprašanj s soglasnostjo štirih ve-

lesil, nekaj pa jih je ostalo še odprtih. Če bi sedaj opustili to obširno besedilo, bi mnogo vprašanj ostalo nerešenih ali pa samo delno rešenih. Menimo, da niti v svetovnem niti v interesu Avstrije ne bi bilo pravilno, če bi opustili reševanje gotovih vprašanj.

Vse govori za povrnitev na prvotni sporazum. Zato govore razlogi: olajšanje sporazuma med velesilami, popolna rešitev odprtih vprašanj in njihova dokončna izločitev kot povod za spore. Prav tako mislim, da bi se morale zapadne sile, v kolikor se žele pokazati načelne, odreči enostranskemu menjavanju skupno doseženega soglasja.

Niti prvi niti drugi osnutek ne upošteva v celoti zahtev Jugoslavije. Znano je, da nam je Sovjetska zveza obečala podporo, a se nam je izneverila. Avstrija in Jugoslavija sta se iz te situacije naučili in spoznali, da sta navezani na skupne sosedske in prijateljske odnose ter sta našli način, da medsebojno urejeta svoje odnose in vprašanja ne glede na določbe državne pogodbe.

Prijateljski obisk avstrijskega zunanjega ministra dr. Gruberja lani v Beogradu in na Brionih dokazuje, da se je našla pot za reševanje glavnih spornih vprašanj na podlagi obojestranskih koncesij.

Če bi služil prvotni osnutek državne pogodbe kot izhodišče, je zaključil dr. Bartoš, bi bili jugoslovanski interesi mednarodno zajamčeni. Če pa bi bil skrajšani osnutek izhodišče, tedaj bi bilo treba glavna vprašanja, na katerih je Jugoslavija zainteresirana, reševati z dvostranskimi sporazumi na način, kakor se je v nekaterih vprašanjih že našel med dvema državama, ki vzdržujeta prisrčne in prijateljske odnose.

Konferenca o vodnem režimu na Dravi

Tanjug poroča, da so bili jugoslovansko-avstrijski razgovori o vodnem režimu na Dravi, ki bi se morali začeti 25. maja v Opatiji, iz tehničnih razlogov preloženi na konec junija. Na tej konferenci bi morali biti formulirani sklepi, sprejeti na konferencah v Vrbi in na Bledu. V prvi vrsti gre za ureditev vodnega režima na Dravi in za sprejem statuta avstrijsko-jugoslovanske dravske komisije.

Med vprašanji, za katera se pričakuje, da jih bo konferenca rešila, je tudi problem vrnitve škode, ki jo je utrpelo jugoslovansko gospodarstvo v prvih povojnih letih, ker se avstrijske centrale na gornjem toku Drave niso držale mednarodnih predpisov o vodnem režimu. S povrnitvijo škode in s sklenitvijo sporazuma bi bil odpravljen z dnevnega reda eden od problemov v avstrijsko-jugoslovanskih odnosih, ki že nekaj let čaka na rešitev.

Sovladanje in samouprava - najboljša rešitev za Trst

(Nadaljevanje s 1. strani)

jini. Mi smo za etnično načelo, toda za pravično etnično načelo, in ne za takšno, kakršno si zamišlja De Gasperi.

Nato je maršal Tito primerjal Mussolinijevo politiko s sodanjskimi spletkami imperialistov v Italiji, ki venomer omenjajo Pulj, Reko, Zadar, Split in Dalmacijo. Kakšna je torej razlika med njimi in fašisti?, je dejal maršal Tito ter ugotov-

vil: „To so stari imperialistični cilji italijanske vladajoče buržoazije, vladajoče klike. To je Mussolinijev duh, ki ga sedaj opevajo v cerkvah in mu postavljajo spomenike. Le-ta vlada danes v Italiji. To je isti imperialistični pohlep, kakršnega so imeli poprej. S tega mesta pa jim sporočam: slabo pot ste izbrali, gospodje! Tukaj je tako trd oroh, da si boste na njem ne le polomili zobe, marveč tudi izgubili glave. Tukaj nimate kaj več iskati!“

Duhovščina si želi ureditev odnosov med cerkvijo in državo

Tajništvo za zakonodajo pri jugoslovanski zvezni vladi je izdelalo nov načrt zakona, ki naj bi uredil pravni položaj verskih skupnosti v Jugoslaviji. Z novim načrtom zakona, kjer so upoštevane pripombe in razni predlogi, ki so jih podali predstavniki pravoslavne cerkve in islamske verske skupnosti, so jugoslovanske oblasti pokazale, da so pripravljene in si prizadevajo ustvariti čim boljše odnose med verskimi skupnostmi in državo.

Dočim so predstavniki drugih ver pri teh prizadevanjih radevolje in z najboljšim namenom sodelovali, so predstavniki katoliške cerkve po navodilih iz Vatikana to sodelovanje odklonili in niso pokazali prav nobene dobre volje za sodelovanje pri urejanju bodočega pravnega položaja verskih skupnosti v Jugoslaviji. Kakor smo že poročali, so prišli katoliški škofje na tozadevne razgovore z vnaprej pripravljeno deklaracijo, v kateri so zahtevali takšne predpise, kakršnih cerkev ne uživa nikjer drugje na svetu, niti ne v tistih deželah, ki veljajo za sto odstotno katoliške. Vse kaže, da so jugoslovanski škofje pod vodstvom beograjskega nadškofa postavili takšne zahteve zato, da bi se oprali pred Vatikanom, ki je hudo zameril, da so škofje letošnjega januarja obiskali predsednika države maršala Tita in mu izjavili svojo lojalnost do države. Takrat je Stepinac ostro grajal jugoslovanske škofo, Vatikan pa je s svoje strani podvzel vse, da ne bi prišlo med državo in katoliško cerkvijo v Jugoslaviji do pametnega in za obe strani koristnega sporazuma.

Ne glede na zadržanje Vatikana pa večina katoliških duhovnikov v Jugoslaviji odobrava novi osnutek zakona o pravnem položaju verskih skupnosti. Profesor bogoslovne fakultete za cerkveno pravo dr. Vilko Močnik je izjavil dopisniku Tanjuga, da osnutek tega zakona jamči svobodo vesti in veroizpovedi in da so v njem upoštevani marsikateri spreminjalni predlogi tako za katoliško cerkev kakor tudi za ostale veroizpovedi.

Župnik Miha Kmet iz Cateža je o prizadevanju ljudske oblasti, da bi se uredili odnosi med državo in cerkvijo, dejal, da je katoliška duhovščina z največjim veseljem pozdravila vest, da se želi maršal Tito razgovarjati s predstavniki katoliške cerkve glede ureditve odnosov med cerkvijo in državo. Svojim predstavnikom je duhovščina pošiljala pozdravna pisma z željo, da bi razgovori potekali čim uspešneje ter dokončno uredili odnose med cerkvijo in državo. Poudaril je, da gre država duhovščini na roko povsod, kjer koli le more.

O prekinitvi razgovorov je mnenja, da ni bilo potrebno, da je prišlo do tega, ker skoraj vsa duhovščina si je in si iskreno želi ureditev odnosov države in cerkve in jo je vest o prekinitvi razgovorov nepričakovano in neprijetno presenetila. Po mnenju župnika Kmeta je prišlo do prekinitve razgovorov zato, ker se škofje niso upali samostojno reševati vprašanja, kljub temu, da je država pokazala vso voljo, da pride do harmoničnih odnosov med cerkvijo in državo in da so duhovniki tudi pričakovali, da bodo škofje upoštevali njih želje.

Na vprašanje, zakaj škofje odklanjajo sporazum med cerkvijo in državo je župnik Kmet dejal, da ima vtis, da igra pri tem precejšnjo vlogo emigracija, ki je protijugoslovansko usmerjena in se to hote ali ne hote odraža v vatikanski politiki proti Jugoslaviji. Zato se škofje niso upali samostojno reševati to vprašanje. Poudaril je, da ga posebno veseli to, da z ozirom na odklonilno stališče škofov do sporazuma ni od strani države čutili nikakih posledic in da se v tem pogledu stanje ni spremenilo.

Gruberjev obisk v Bonnu končan

V sredo 20. t. m. so bili zaključeni avstrijsko-nemški razgovori med zunanjim ministrom dr. Karlom Gruberjem in zapadno-nemškimi državnimi funkcionarji. Razpravljali so, kakor pravi tozadevni komunik, o vseh problemih in vprašanjih, ki zadevajo medsebojne interese obeh držav. Zlasti so zavzemala pomembno mesto v razgovorih gospodarska vprašanja vključno z vprašanjem nemške imovine v Avstriji. Dr. Gruber je na koncu svojega obiska v Bonnu izjavil v svoji zdravici nemškemu kanclerju Adenauerju, da je z njegovim obiskom nastopila nova faza v medsebojnih avstrijsko-nemških odnosih.

Slovenska kmetijska šola naj bo naš ponos

V četrtek, dne 14. maja, so se zbrali na šolskem posestvu v Podravljah funkcionarji Slovenske kmečke zveze k seji, na katere dnevnem redu so bila vprašanja okoli ureditve slovenske kmetijske šole. Na seji sta bila navzoča tudi zastopnika Izvršnega odbora Zveze slovenskih zadrug. Posvetovanje je vodil poverjenik za šole in tečaje pri SKZ tov. Lovro Kramer.

Iz poročila, ki je bilo podano za uvod posvetovanja, je razvidno, da so se priprave za ureditev šolske kmetije, šole in priključenega internata že pričele in da napredujejo. Vigredna setev je navzlic temu, da je SKZ prevzela kmetijo šele 11. aprila t. l. in navzlic pomanjkljivemu orodju — uporabljen je bil en sam voz in brana — v glavnem opravljena. Zoranih je 6 ha njiv, od teh so 3 ha posejani s krompirjem. Za gnojenje se je doslej porabilo okoli 600 q hlevskega gnoja, 500 hl gnojnice in 18.000 kg umetnih gnojil. Posaditi bo še treba silokoruzo in posejati proso.

Za ureditev šole in internata je sekretariat SKZ proučil ureditev različnih podobnih šol ter se posvetoval s strokovnjaki na področju kmetijskega šolstva, tako da je že predložil seji v razpravo osnutek za ureditev šole in osnutek učnega načrta. Osnutek, ki ga je seja v glavnem tudi odobrila, pravi, da bo slovenska kmetijska šola fantovska šola. Pouk na šoli bo trajal 2 zimski tečaji po 5 mesecev. Prvi in drugi tečaj bosta pri pouku tvorila zaokroženo celoto. Čez poletje bodo gojenci lahko izbirali med delom na domači kmetiji in med praktičnim poukom na šoli. Gojenci bodo imeli v internatu šole polno oskrbo. Šola bo vodil učiteljski zbor na čelu z ravnateljem šole, nadziral pa ga bo odsek za šole in tečaje pri Pokrajinskem odboru SKZ.

Kar tiče učnega načrta in razporeditve učnih predmetov bodo imeli v prvem tečaju močnejši poudarek splošni izobraževalni predmeti (predvsem slovenščina, nemščina in računstvo ter osnovni pojmi rastlinske proizvodnje in živinoreje), v drugem tečaju pa bo pouk zajel vse panoge praktičnega kmetijstva. Poleg pouka bodo fantje na šoli vršili tudi praktično delo predvsem v gozdarstvu in sadjarstvu ter v oskrbi in popravilu kmetijskih strojev, orodja in tehničnih naprav.

Pripravljajo se tudi že potrebne adaptacije poslopij, da bosta šola in internat dobila kulturnejše lice, kakor ga ima posestvo sedaj. Po mne-

nju strokovnjakov bodo popravila lahko zaključena še v teku tega leta tako, da bo mogoče pričeti v jeseni s poukom.

V nadaljevanju se je bil v okviru PO SKZ formiran sedemčlanski odsek za šole in tečaje, v katerem sta zastopani tudi Zveza slovenskih zadrug in Slovenska prosvetna zveza. Napravljene so bili tudi drugi ustrezni sklepi, izmed katerih omenjamo predvsem razpis pričetka šole in določitev pogojev za ureditev šole.

Seja je potekala izredno živahno in našla svoj višek v poudarku vseh navzočih, da je častna dolžnost vseh koroških Slovencev skrbeti in pomagati, da bo zgodovinska stvaritev — slovenska kmetijska šola — tudi naš ponos. Postati mora gospodarsko in kulturno središče vsega našega podeželskega ljudstva, živ spomenik naše življenjske volje. To pa bo postala, če jo bomo ustvarjali skupno po načelu: „Kamen na kamen palača, zrno k zrnu pogača.“

Vsem koroškim Slovencem

V sedmem letu brezplodne borbe za javno kmetijsko šolo pri avstrijskih oblasteh smo ustanovili svojo kmetijsko šolo. Slovenska kmečka zveza je v ta namen vzela v zakup zadržno posestvo v Podravljah, ki je po petletnem sodnijskem procesu končno postalo spet slovenska zadržna lastnina. Prve gojence bo šola v Podravljah sprejela letos jeseni. Desetletna želja našega podeželskega ljudstva se s tem uresničuje.

S slovensko kmetijsko šolo postavljamo svoje gospodarsko in kulturno središče, ki bo po učiteljih in gojencih zaneslo v slednjo našo vas seme gospodarske prosvete, gospodarskega napredka in podvojene narodno-kulturne dejavnosti. Z lastno kmetijsko šolo bomo koroški Slovenci obnavljali stare in postavili nove temelje za novo rast in lepšo skupno bodočnost.

Veliko truda, dela in sredstev bo treba v prihodnjih mesecih, da bomo ta namen dosegli. Potrebna je obnova poslopij, potrebna je ureditev internata šole, potrebni bodo strokovnjaki in učni pripomočki za pouk na šoli. Naša šola mora postati prijetno in kulturno bivališče naše kmečke mladine. Lajšati ji mora učenje ter širiti njeno obzorje in znanje.

Zaradi tega naslavljamo na vse koroške Slovence povabilo, da vsak po svojih močeh pomaga pri ureditvi in opremitvi šole.

Koroški Slovenci! Vabimo Vas vse, da kakor takrat, ko ste s podpisi podprli našo zahtevo, pomagajte sedaj — vsak po svojih močeh v častni tekmi — z lesom, denarjem ali delom uresničiti in opremiti to našo skupno stvaritev.

Izkažite svojo pripravljenost za pomoč s plačilom ali prijavo svojega prispevka pod oznako „Slovenska kmetijska šola“ na naslov Slovenska kmečka zveza, Celovec, Wulfengasse 15.

Slovenska kmečka zveza
Pokrajinski odbor.

Koliko stane naš denar?

Avstrijski parlament je nedavno proučeval zakon o kovancih (kovanim denarju, drobižu). Pri tej priložnosti se je zvedelo, da je trenutno v prometu v Avstriji blizu 440 milijonov kovancev, ki imajo skupno vrednost okoli 220 milijonov šilingov, torej odpade na posameznega prebivalca za približno 31,66 šilinga kovancev. Od posameznih vrst kovancev je v prometu:

176,8 milijona komadov po 10 grošev v skupni vrednosti 17,68 milijona šilingov, 63,6 milijona komadov po 1 šiling (63,6 milijona šilingov), 48,9 milijona komadov po 2 groša (97,8 tisoč šilingov), 48,6 milijona komadov po 5 grošev (2,43 milijona šilingov), 41,7 milijona komadov po 50 grošev (20,85 milijona šilingov), 23,4 milijona komadov po 1 groš (23,4 tisoč šilingov), 20,4 milijona komadov po 2 šilinga (40,4 milijona šilingov), 14,4 milijona komadov po 5 šilingov (72 milijona šilingov) in končno 5,1 milijona komadov po 20 grošev (1,02 milijona šilingov).

Nekako čudno doni, ampak je dejstvo, da znaša cena za izdelavo malih kovancev več kot pa njihova dejanska denarna vrednost. Tako je koncem leta 1951 na primer stala izdelava enega kovanca po 2 groša več kot dvakratno njegovo vrednost, namreč 5,5 groša, za kovanec po 5 grošev je stala izdelava 9 grošev in za kovanec po 10 grošev še vedno 15 grošev. Šele izdelava kovancev po 20 grošev se vsled enostavnosti izplača ter znaša cena njihove izdelave le 12 grošev za komad. Pri kovancih višje denarne vrednosti postaja razmerje med vrednostjo in ceno izdelave seveda vedno bolj izplačljivo.

Pridelujmo priznano seme

Južnokoroška semenarska zadruga je te dni razposlala okrožnico, v kateri daje navodila glede prijav nasadov in posevkov k priznavanju in pripravi in oskrbi teh. Ta navodila so važna za vse, ki hočejo letos pridelati in prodati uradno priznano seme krompirja, vseh vrst in sort žit ter trav in detelj. Zadruga sprejema prijave k priznanju do četrтка, 28. maja 1953, in mora jo do tega dne vsi v poštev prihajajoči kmetje oddati zadrugi v Celovcu, Wulfengasse 15, izpolnjene in podpisane formularje s potrdilom o sorti in razmnožitveni stropnji semena, ki so ga posadili ali posejali.

Zadruga v okrožnici naglašja, da je v interesu zadruga in vseh naših kmetovalcev, da bo po naših krajih pridelanega letos tudi semena žit, trav in detelj (tudi lucerne), da se na ta način kolikor le mogoče krijejo potrebe slovenskih kmetov po odgovarjajočem semenu. Eden izmed pogojev za to je pravočasna prijava k priznavanju. Zato naj vsi kmetovalci, ki imajo za seme odgovarjajoče posevke, prijavo pravočasno napravijo ali pa se v času od 26. do 28. majnika od 8. do 12. ure dopoldne zgledajo z verodostojnim potrdilom o pristnosti semena (račun ali potrdilo dobavitelja) v pisarni zadruga v Celovcu, Wulfengasse 15.

Blaž Singer:

Problemi pri mehanizaciji našega kmetijstva

(Konec)

S tem, da smo se v zadnjih nadaljevanjih pomudili pri vprašanju rentabilnosti traktorja na naših kmetijah in da smo razčlenili vsaj najbistvenejša vprašanja, o katerih si mora priti naš kmetovalec na jasno, predno se odloči za tako visoko investicijo, kakor jo predstavlja traktor, smo se približali tudi h koncu te razprave. S tem pa seveda vprašanja mehanizacije naših kmetij še nismo docela obdelali. Nanizali smo samo probleme mehanizacije, za obravnavo pa preostaja še pot v mehanizaciji našega kmetijstva.

Skrbni bralce in premišljevalce vrstic te sicer precej obširne, toda še vedno ne izčrpne razprave je z vsega povedanega in nakazanega lahko napravil vsaj najbistvenejše zaključke. Vendar sodim, da ne bo odveč, če jih ob koncu še enkrat na kratko ponovimo.

Načelno moramo ugotoviti, da je mehanizacija našega kmetijstva neizprosna zahteva časa, hkrati pa najtežavnejše vprašanje pri sodobnem urejanju naših kmetij. To pa zaradi tega, ker donosnosti kmetije neposredno ne dvig-

ne in ker ima vsaka kmetija svoje posebne zakonitosti, katerih meje ne smemo prekoračiti.

Ob vseh vabih, ob vsej propagandi, ki jo širijo v tem izredno iznajdljivi agenti in agenture industrije kmetijskih strojev in trgovine s temi, mora vsak kmetovalec podrobno preudariti, kje ga pri delu in produkciji čevelj najbolj žuli.

Človek je postal najdražja delovna sila. Ob sedanji stopnji naše kmetijske proizvodnje večina kmetij ne donša toliko, da bi potrebno človeško delovno silo lahko primerno plačala in ji nudila povprečno kulturno življenje.

Na vseh naših kmetijah odpade glavnina vseh gospodarskih opravil na ročno delo. Okroglo 60 % vsega dela na kmetiji je takega, ki ga zaenkrat ne moremo še prepustiti stroju. To je delo v hlevu, v gozdarstvu, na skednju, dvorišču, kašči in kleti. Tam so naše največje produktivne vrednote — ljudje, živina in zaloge poljskih pridelkov — pri katerih oskrbi in negi brez ročnega dela ne gre. Ta opravila je mogoče samo olajšati s primernimi preureditvami, v prvi vrsti za dosegajo najkrajših poti. Skrb vsakega kmetovalca mora biti, da takoj olajša delo svoje gospodinje.

Vprežna živina na naših kmetijah premalo

dela, ker ji je preostalo le še delo na kmetiji. Dosti je primerov, kjer stojita v hlevu dva konja, ki delata na leto k večjemu 100 dni, medtem ko morata dve za delo sposobni osebi opraviti letno skupno 600 do 700 delovnih dni. Taki konji so breme za kmetijo. Treba jih je več zaposliti, treba je s pripravnim orodjem prenesti — v kolikor je to mogoče — na vprežne živali vsa zunanja ročna dela (na polju in travniški) ali pa njihovo število skrbeti in postaviti v hlev krave, ki so bolj produktivne in ki bodo dale sredstva za plačilo ročnih delavcev.

Prenos opravil na kmetiji od ročne na vprežno delovno silo zahteva nove investicije, ki jih je treba kriti z dosegajo višje produktivnosti. Če že ne prej, mora zato vsak kmetovalec vsaj vzporedno z nakupom za tako preureditev potrebnega orodja in strojev poskrbeti za višjo produktivnost. **Ze v zvezi z najprimitivnejšo mehanizacijo moramo skrbeti, da ob boljšem obdelovanju zemlje hkrati z izdatnejšim gnojenjem in boljšim semenjem povečamo hektarske donose oz. se oprimo donosnejših panog kmetovanja.**

Stopnjevanje produktivnosti in prehod k donosnejšim panogam kmetovanja se mora večati z večanjem investicij za mehanizacijo dela. Čim več smo izdali za orodje in stroje, tem večji mora postati tudi dohodek kmetije. **Samo ob takem gospodarjenju je mehanizacija dela**

RAZPIS

sprejema gojencev na kmetijsko šolo
v Podravljah.

V smislu sklepov razširjene seje Slovenske kmečke zveze z dne 14. majnika razpisujemo sprejem gojencev v prvi letnik

kmetijske šole v Podravljah
kakor sledi:

1. Kmetijska šola v Podravljah prične s poukom začetkom novembra 1953. Pouk bo obsegal dva tečaja in sicer bo prvi tečaj trajal od novembra 1953 do konca marca 1954, drugi tečaj se bo pričel 15. oktobra 1954 in bo končal 15. marca 1955. Oba tečaja tvorita zaokroženo celoto. Čez poletje delajo fantje na domačem posestvu, lahko pa tudi ostanejo v praksi na šolski kmetiji.
2. Pouk na kmetijski šoli v Podravljah bo v slovenskem jeziku z nemščino kot ucnim predmetom (izrazoslovje, spise in poslovanje z oblastmi). Tedensko bo 30 ur strokovnega pouka in 18 ur praktičnih vaj.
3. Na kmetijsko šolo v Podravljah se sprejemajo samo fantje, ki so v letu 1953 izpolnili 17. leto starosti. Dekleta se na šolo ne sprejemajo.
4. Starši, ki nameravajo poslati svojega sina v prvi letnik kmetijske šole, naj takoj vložijo pri sekretariatu Slovenske kmečke zveze v Celovcu, Wulfengasse 15, pisмено prošnjo za sprejem v šolo. Prošnji je treba priložiti zadnje šolsko spričevalo in od sina lastnorčno napisani življenjepis.
5. Šolnino bo dokončno določil šole odsek za šole in tečaje PO SKZ, vendar ta v nobenem primeru ne bo višja od šolnine na drugih kmetijskih šolah.
6. Gojenci bodo stanovali v internatu šole, kjer bodo imeli tudi hrano in popolno oskrbo.
7. Gojenci dobijo po prvem tečaju spričevalo o svojih učnih uspehih, ob koncu drugega tečaja pa bodo polagali izpite pred posebno komisijo ter dobili spričevalo o svoji strokovni in praktični sposobnosti.

Slovenska kmečka zveza
Pokrajinski odbor.

Slovenska kmečka zveza sporoča

Za ureditev poslopij slovenske kmetijske šole v Podravljah je g. Joško Urank, p. d. Kavh v Encelni vesi prispeval

2000 kg žganega apna

Odsek za šole in tečaje Slovenske kmečke zveze se tem potom g. Uranku prisrčno zahvaljuje.

Popravek

V članku „Tržni položaj in vprašanje reje goveje živine“ v zadnji številki našega lista se je vrinila v zadnjem stavku predzadnjega odstavka neljubna pomota, ki moti smisel celega članka. Omenjeni stavek bi se moral pravilno glasiti: „Med štetjem leta 1951 in štetjem 1952 je (brez telet pod 3 mesece)

število goveje živine moškega spola naraslo za 6716 glav;

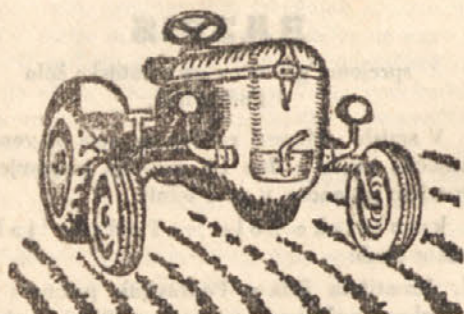
število goveje živine ženskega spola pa padlo za 3009 glav.“

Členjene bralce prosimo, da nam pomoto oprostijo.

blagor kmetije. V nasprotnem primeru — pri visokih investicijah in vzdrževalnih stroških za strojni park kmetije na račun zmanjšanja izdatkov za seme, gnojila in krmila ter visoko-produktivno živino — pa pomeni mehanizacija pogubo kmetije.

Čedalje več naših kmetov se bavi z vprašanjem nakupa traktorjev. Videli pa smo, da že 90 % vseh traktorjev po naših krajih samo zaradi pomanjkljive preudarnosti ni tako izkoriščenih, da bi z njimi povzročena donosnost kmetije krila stroške amortizacije in vzdrževanja ter da bi se v njih naloženi denar odgovarjajoče obrestoval. Še vedno vzdržujemo ob traktorju isto število konj, še vedno so hektarski donosi tako, kot pred leti in še vedno se nista produkcija mesa in mleka na kmetiji povečali, da bi si lahko privoščili k traktorju tiste priključke, ki bi šele omogočili njegovo vsestransko uporabo.

Pojav traktorja na kmetiji sproži revolucijo najširšega formata. Na naših povprečnih kmetijah te revolucije ni mogoče z uspehom zaključiti, ker je investicija višja, kakor so možnosti za dvig donosnosti kmetije. Traktor pa bo prej ali slej tudi na teh kmetijah potreben. Kako priti do njega, da investicija ne bo prerasla koristi, ki jih bo prinesel? To pa je vprašanje, ki se ga bomo lotili prihodnjč v posebni razpravi.

Ubravestila

NAPREDNIH GOSPODARJEV

Škropljenje z vodo uspešno odvrta škodo vsled poznih mrazov

Povsem nenormalne vremenske prilike nastopajo zadnja leta. Letos nas je že enkrat pred ledenimi možmi iznenadil nenavaden mraz. Lani pa je nenavadno pozni mraz uničil ali poškodoval znaten del nasadov zgodnjega krompirja, koruze, cvetoče rži, sadja itd. Spritno splošne spremembe vremenskih prilik, ki je ali samo periodična ali mogoče tudi trajna, ni izključeno, da nas bo letos iznenadila še kaka neprijetna toplotna sprememba. Za ta morebitni primer in tudi za poznejši čas torej nekaj izkušenj z obrambnimi ukrepi proti škodi vsled poznih mrazov.

Proti škodi vsled mraza se v Zapadni Evropi borijo že par let uspešno z umetnim dežjem oziroma s škropljenjem z vodo.

Kakor veste, je uporabljeno škroplilnih naprav (künstliche Beregnung) dandanes na večjih posevkih in v suhih legah že povsem samoumevna stvar. In na našem Krappfeldu so si mnogi kmetje v vojnem času uredili gnojne jame z odtokom za gnojake po ceveh in za razprševanje te ne toliko zaradi gnojake, ampak zaradi škropljenja njiv z vodo, zaradi „umetnega dežja“. V odtočne cevi so vdelali posebne avtomatično delujoče razpršilnike, ki so zamogli v času ene ure zadostno poškropiti in namočiti $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ ha površine. Take škroplilne naprave uporabljajo danes že v vsej zapadni Evropi in tudi v Jugoslaviji jih izdeluje v posebnih tovarnah.

S takim „umetnim dežjem“, prirejenem neposredno pred nastopom mraza, je uspelo odvrniti škodo še ob znatno močnejšem mrazu kot je bil lani. Žal tehnično vsled potrebe večjih količin vode ni vedno mogoče prirediti na vseh površinah, katere hočemo zavarovati, navedeni „umetni dež“. Izkušnja je vendar pokazala, da za odvrta škodo vsled mraza, ki ni ostrejši od $-2,5^{\circ}\text{C}$, zadostuje, če sadeže oz. posevke, katere hočemo zaščititi, po možnosti par dni pred nastopom mraza poškropimo in zemljo temeljito zmočimo in navlažimo. Za tako škropljenje ni potrebno, da so na razpolago večje količine vode in tako škropljenje izvršimo lahko z vsako škroplilno napravo. Važno je vendar, da izvršimo škropljenje v času, ko sonce zaide in ko sonce zopet vzhaja. Namočena zemlja zamore namreč tekom dneva vpiti oz. vsrkati veliko več sončne toplote kot suha. To toploto vendar zemlja v nočeh z hudimi mrazi (vsled boljše prevodnosti vlažnih zemljin) izžareva zopet v ozračje in varuje s tem rastline pred mrazom. Prevodnost namočenih zemljin je torej za zaščito pred mrazom odločilnega pomena in zaradi tega poškropljena zemlja tudi ne smemo kmalu brnati.

Naj vam torej navedem nekaj lanskil znanstveno izvedenih poizkusov s škropljenjem z vodo na nasadih zgodnjega krompirja.

Da so grmi nezavarovanega, neškropljenega zgodnjega krompirja docela zmrznili, smo občutili letos tudi pri nas.

S približno 8 dni pred nastopom mraza izvršenim škropljenjem, ki je odgovarjalo dežju od 20 mm, so škodo vsled mraza sicer vidno omilili, vendar nezadostno odvrnili. Krompirjevi grmušji so bili v zgornji polovici močno poškodovani, vendar razmeroma znatno manj kot na nepoškropljeni parceli.

Na tretji parceli so vendar škropili trikrat in so dali skupno 54 mm vode. Zadnje, tretje škropljenje so izvršili s 11 mm vode 7 dni pred nastopom mraza. Krompir je bil tu, kar je prav zanimivo, skoraj docela zavarovan. Le posamezni listi so kazali znake poškodb.

Na 4. njivi so ob trikratnem škropljenju dali 85 mm vode in so pri zadnjem, 4 dni pred nastopom mraza, dali 10 mm te. Tudi tu je bil nasad docela zavarovan.

Na 5. krompirjevi parceli so dali skupno ob 2 kratnem škropljenju le 20 mm vode in so z drugim, zvečer par ur pred nastopom mraza izvršenim škropljenjem z 10 mm vode dosegli, da je bil tudi ta nasad docela zaščiten pred mrazom.

Paradižnike in visoki fižol, so z enakim uspehom obvarovali s škropljenjem z vodo pred posledicami mrazov. Brezdvomno je s tem potrjeno, da nas tako vnaprej izvršeno škropljenje z vodo zamore docela zavarovati pred posledicami mrazov, ki niso hujši od $-2,5^{\circ}\text{C}$, če škropimo z zadostnimi količinami in če zadnje škropljenje ni izvršeno več kot 8 dni pred nastopom mraza.

France Vernik.

Kako naj sedaj „zeleno“ krmimo v hlevu?

Znatno število naše živine prehranjujemo v poletnem času docela v hlevu. Žal nam marsikje manjka tako potrebnih pašnikov, na katerih bi se živali najceneje in za zdravje ter plemensko sposobnost najugodnejše preživljale. Primorani smo torej pridelovati in dnevno pridobivati zeleno krmo z njiv in travnikov. Pri tem pa nam tekem leta zrastejo in stojijo na razpolago po sestavi, redilnosti in blagodejnosti zelo različna krmila.

Repico in ogrščico smo večinoma že pokrmili. Tudi krmilna zelena rž že pohaja.

Sedaj prihaja že skoraj grašljinka (Landsberggergemenge) na vrsto. Ker vendar vsebuje ona razmeroma preveč beljakovin, da bi jih mogle živali z haskom izkoristiti, je tudi grašljinko treba dopolniti z bolj „praznimi krmili“, s krmili, ki vsebujejo več ogljikovih vodikov. Prav dobro se je obnesla mešanica, ki jo napravimo iz 35 kg grašljinke in 20 kg silozne zelene koruze. Ob tej mešanici zamore dati krava okrog 12 l mleka, ne da bi pri tem zhujsala ali pa bi zapravljala beljakovine.

Kmalu bo prišla na vrsto za zeleno krmo tudi črna detelja. Le-ta vsebuje toliko beljakovin, da jih živali v danem razmerju nikakor ne morejo dobro izkoristiti. Kazalo bi v tem primeru primešati še slamo, katere pa v tem času navadno ni več. Dobro so se obnesle naslednje mešanice:

- a) 45 kg črne detelje v cvetju in 3 kg sladkornih zrezkov,
- b) 45 kg črne detelje v cvetju in 4 kg ovsene slame,
- c) 60 kg črne detelje v cvetju in 2 kg ovsene slame,

- e) 35 kg črne detelje v cvetju in 4 kg ovsene slame ter 10 kg zelene koruze v mlečni zrelosti,
- d) 50 kg črne detelje v cvetju in 2 kg ovsene slame ter 10 kg koruze v mlečni zrelosti,
- e) 65 kg črne detelje v cvetju in 10 kg zelene koruze v mlečni zrelosti,
- f) 20 kg črne detelje v brstenju, 35 kg zelene koruze v mlečni zrelosti in 3 kg ovsene slame,
- g) 30 kg črne detelje v brstenju, 45 kg zelene koruze v mlečni zrelosti in 1 kg ovsene slame,
- h) 40 kg črne detelje v brstenju in 45 kg zelene koruze v brstenju.

Mešanica a) zadostuje po beljakovini za 16, po škrob. vrednosti za 12 l mleka; ob mešanici b), c) in f) zamorejo dati krave po 10 l mleka dnevno; ob mešanici c), d) in g) lahko da žival 15 l mleka in ob mešanici e) in h) 20 litrov mleka na dan.

Kjer kosimo za zeleno krmo travne deteljine, nasičenje s temi zadostuje za 15 do 18 litrov mleka. Slabšim molznicam pa damo travne deteljine le zmerno. Razven te damo še nekaj slame ali zrezkov, sladkorne pese. V Celovcu prodajajo slad. zrezke za 1.50 in 2.0 šil. za kg.

Tudi poleg neprezele trave s sladkih travnikov kaže pokladati še bolj „prazna“ krmila, ki vsebujejo manj beljakovine, n. pr. slamo, zeleno koruzo, sladkorne zrezke itd. 50 kg navedene trave vsebuje namreč beljakovin za 18 l, škrobnih vrednosti pa le za 11 l mleka.

Največje zapravljanje redilnih snovi (dragih beljakovin) pa pomeni, če pokladamo samo zeleno lucerno.

Ob 60 kg čiste lucerne zamore dati krava po beljakovini 38 l, po škrobni vrednosti pa le 12 l mleka. Tu je torej na vsak način potrebno, da izvršimo izravnanje redilnih snovi v zeleni krmi.

Kravi s povprečno 10 l mleka dajmo torej mešanico:

- a) 35 kg lucerne v cvetju, 4 kg sladkornih zrezkov in 1 kg ovsene slame ali
- b) 30 kg lucerne v cvetju in 25 kg zelene koruze v mlečni zrelosti.

Za kravo s 15 l mleka sodi mešanica:

- a) 40 kg lucerne v cvetju in 4 kg sladkornih zrezkov ali
- b) 35 kg lucerne v cvetju in 30 kg zelene koruze v mlečni zrelosti ali
- c) 25 kg lucerne v cvetju in 50 kg zelene koruze.

Za kravo s 20 l mleka pa bi zadovoljila mešanica:

- a) 40 kg lucerne pred cvetjem, 4 kg sladkornih zrezkov in 4 kg krompirja ali
- b) 35 kg lucerne pred cvetjem, 30 kg zelene koruze in 10 kg krompirja.

Seveda so vse to samo „idealni“ primeri, kajti star krompir za krmljenje bo stal k večjemu še kakemu pliberškemu gospodarju na razpolago. Tudi pokladanje zrezkov sladk. pese je pri nas še malokje v navadi.

France Vernik.

Kaj bomo delali ...

... na polju

Posevke ozimnih in jarih žit, v prvi vrsti proti poleganju odporne sorte kot Dr. Lasser-jevo pšenico-debeloglavo, ječmen Heines-Haisa in oves Avstrija weiss sedaj v dobi razvoja klasja in deloma tudi še v času evertenja gnojimo z nitramonkalom in lahko damo tega (pri ozimnih v enem do dveh, pri jarih v enem odmerku) v količini 200 do 400 kg na ha površine. Predpostavljam seveda, da je zemlja zadosti založena s fosforjem in kalijem. Mogoče bodo napravili nekateri naši naprednejši gospodarji, ki so se jali odbrane žlahtne sorte žit vsaj „v malem“ poizkuse s tem načinom pri nas še neobičajnega gnojenja in nam bodo potem o uspehih poročali.

Proti zebatu in mrtvi koprivi v žitu škropimo z Dillex-Gelb.

Nadaljujemo z branjem „na slepo“ pri koruznih in pesnih nasadih. Te tudi okopavamo. Posamezno bomo pred okopavanjem dali pesi ob vrstah tudi nitramonkal.

Proti raznim živalskim škodljivcem na mladih nasadih se borimo z Cesarolom in Hexa-preparati.

Tu in tam kosimo tudi že lucerno. Pazimo pri tem, da ne bomo kosili preveč v živo. Strnišče pokošene lucerne naj bo najmanj še ped visoko, če hočemo, da nam bo drugi posevek skoraj in bujno odgnal. Po drugi košnji lahko tudi previdno z mrežno brano vlačimo.

Sedaj, ko je minula doba ledenih mož in nevarnost poznih mrazov, sejemo tudi bār in proso. Bār na boljše zemljine in v proti suši in proti pticam manj dovzetne lege, proso pa v lažje, proti suši občutljivejše lege. Kot posebno donosna in enakomerno zoreča sorta proso šteje plemenita sorta — Kornberger. Kdor zamore, naj si nabavi to seme. Ker ni več nevarnosti poznih mrazov, sadimo sedaj tudi buče: ali že med koruzo ali v posebne zavetne tople-vlažne lege. Buče dajo izmed vseh okopavin najboljše pridelek.

... na travnikih

Umetna travišča in naravne travnike v globljih, vlažnejših legah bomo deloma že kosili ter se bomo pri tako zgodnji košnji poslužili po možnosti tudi umetnih sušilnih priprav: kozolcev, švedskih jezdecov, novodobnih švedskih vrtnih naprav (Schnurreuter) itd.

Po košnji pa bomo po možnosti gnojili še z gnojico ali nitramonkalom ter po potrebi še (če ne gnojimo z gnojico) s kalijevo soljo.

... pri živini

Skrbimo, da pri pokladanju krme molznim kravam prehodi od ene vrste zelene krme na drugo ne bodo prengali, da se bo prehanje vršilo postopno in polagoma, ker vsako prengalo menjavanje takoj zmanjša množino in poslabša kakovost mleka. Tudi v času zelenega krmjenja in paše je čestokrat še posebno pokladanje krmilne krede ali fosfornokislega apna na mestu. Ob bolj prazni glavni zeleni krmi kot je repica in ogrščica, zelena rž, gorščica in podobno je za dobre molznice z več kot 10 l mleka na dan, poseben dodatek krepkejše zelene krme (detelje ali lucerne ali suhih beljakovinskih krmil) potreben. Bodimo vedno pripravljeni za primere hitrega napenjanja. Kot zelo učinkovita proti hitremu napenjanju se je pokazala koncentrirana solna kislina (Salzsäure), katere damo napetemu govedu kavi- no žličko v steklenici mleka.

... v sadovnjaku

Takoj po cvetju izvršimo za namizno sadje, v kolikor nam ga je še pustil mraz in slana, škropljenje z žveploapneno brozgo ali kakim organskim fungicidom z dodatkom hexa-preparata. Paziti je na listne uši na sadnem drevju.

... na zelenjavnem vrtu

Sejemo v sejalnico (za vzgajanje sadik) pozne sorte belega zelja, poznega ohrovt in cvetače, nadalje brstičnati ohrovt (popčar), kodravi ohrovt, navadne in podzemlj-ske kolerabe, glavato solato in solato vezuljo. Presajamo kolerabe, kapus, ohrovt, cvetačo, jajčevce, papriko, solato, paradižnike in peso. Sadike, raztoče v topli in pokriti gredi, pridno zračimo, da jih usposobimo za rast na prostem. Pregosto setev rane čebule redčimo. Poruvano nasadimo lahko na drugem kraju. Prav tako redčimo pregosto setev korenja, črnega in belega korena.

Vernik.

Dillex-Gelb učinkovitejši od Dicopurja

Tov. Janko Pečnik, pd. Bicelj na Rutah pri Pliberku, me je opozoril na nadležni plevel zebati, ki mu preti ugonobiti ves posevek pšenice. Več ali manj je zebati razširjen v vsem Podpepcu, toda najboljhotneje raste na globoko ilovnatih zemljinah, kakoršne so v Rutah pri Pliberku.

Dicopur je sicer precej univerzalno sredstvo za zatiranje dvokaličnega plevela. Toda zebatu (Ackerhohlzahn) in mrtvi koprivi (Taubnessel) ne more priti do živga. Ta plevel zamore zatreti le škropljenje z Dillex-Gelb. Tudi ves ostali plevel, n. pr. divjo repico in gorjuško lahko zatiramo z njim. Dokler je naredil plevel šele 3 do 4 liste rabimo Dillex-Gelb v 3 %ni raztopini. Ob poznejšem škropljenju je treba napraviti brozgo močnejšo, 4 do 5 %no.

3 %no brozgo naredimo na ta način, da vlijemo 3 litre Dillexa v 97 litrov vode. Za 1 ha površine rabimo 25 kg pripravka po-mešanega s 800 l vode.

Opozorjam vendar, da poleg priprava Dillex-Gelb obstoja še pripravek, ki se ime-

nuje enostavno Dillex (brez pridevka Gelb). Opozorjam, da ta pripravek ne deluje drugače kot Dicopur in da ne zamore uničiti zebata. Zahtevajte torej pri nakupu, če vam gre za zatiranje zebata in mrtve koprive, izrecno Dillex-Gelb.

Z D. G. škropimo najuspešneje ob rosi ali zmerni vlažnosti. Ne pa v dežju ali po njem. V suhem letnem času škropimo najbolje zvečer.

Kulturnim rastlinam D. G. ne škoduje, plevel pa po škropljenju z njim ovne in čez par dni usahne. Če ne uporabljamo močnejše kot 3 %one raztopine D. G. tudi podsejani detelji ali lucerne ne škoduje.

Poudarjam, da je D. G. strupen in da je potrebna pri ravnanju z njim primerna previdnost. Rumene lise, katere bi mogoče brozga naredila na koži in obleki, odpravimo s takojšnjim pranjem z mlačno vodo in milom.

Dillex-Gelb naročite lahko za ceno okrog 10. — šil. za 1 kg pri vseh naših kmečko-gospodarskih zadrugah.

Vernik.

KOLENDAR

Petek, 22. maj: Julij
Sobota, 23. maj: Janez Krstnik
Nedelja, 24. maj: Binkošti, Johana
Ponedeljek, 25. maj: Binkoštni poned., Urban
Torek, 26. maj: Filip Neri
Sreda, 27. maj: Beda, Cast.; Kvaterna
Četrtek, 28. maj: Avguštin.

SPOMINSKI DNEVI

22. 5. 1813 Rojen nemški opemi skladatelj Richard Wagner.
23. 5. 1937 Umrli v Ljubljani slavist dr. Ivan Prijatelj — 1941 Umrli skladatelj Slavko Ostre — 1944 600 Nemcev napravi ofenzivo na Zahodnokoroški odred.
25. 5. 1892 Rojen v Kumrovcu v občini Klanjec v Hrvatskem Zagorju maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito — 1944 Minerski vod I. bataljona Zapadnokoroškega odreda uničil vodovodne cevi električne centrale v Borovljah.
26. 5. 1899 Umrli v Ljubljani pesnik Dragatin Kette.
27. 5. 1766 Rojen znameniti ruski mehanik I. I. Polzunov, ki je prvi na svetu sestavil parni stroj — 1926 Umrli v Tomaju pesnik Srečo Kosovel — 1944 II. bataljon Vzhodnokoroškega odreda napade nemško kolono na Obiskem.
28. 5. 1651 Rojen v Ljubljani zgodovinar Ivan Vajkard Valvazor — 1919 Huda bitka v Črni na Koroškem, kjer je padlo več borcev.

Šmarjeta pri Velikovu

Ob veliki udeležbi žalnih gostov od blizu in daleč smo na dan vnebohoda, 14. t. m., spremili Ano Škofič, p. d. Šterninjo v Čarčah, k zadnjemu počitku na tukajšnje pokopališče. Čeprav je pokojna imela lepo posest in zaradi tega ni trpela pomanjkanja, njeno življenje vendar ni bilo z rožami postlano, marveč je čestokrat morala hoditi trnjevo pot. Saj že vzgoja sedmih otrok za skrbno mater ni bila lahka naloga. Razen tega pa je njena družina utrpela mnogo preganjanja in zatiranja zaradi njene narodne zavesti. Čeprav so starši njenega moža že leta 1882 prišli v našo občino, so možu in s tem tudi njej in vsej družini kasneje vzeli domovinsko pravico, ker je pač vselej bila zavedna slovenska družina. Šele ko so sinovi dorasli in so jih za časa nacizma rabili za topovsko hrano v Hitlerjevi vojski, so Šternovim vrnil domovinsko pravico. Eden od sinov se ni več vrnil s fronte in je to bil hud udarec za ljubečo mater.

Tudi grenki kelih izselitve ni šel mimo Šternove družine. 14. aprila leta 1942 je Šternova mati zama pokleknila pred krutega gestapovca in prosila, naj jo pustijo doma. Zapustiti je morala z možem in z otroci, ki so bili še doma, lepo urejeni dom in nastopiti težko pot izselitve. Le s pomočjo neke dobrotnice se je sinu vojaku, ki je slučajno prav tiste dni prišel s fronte na dopust, posrečilo izprositi za svojce vrnitev domov. Čeprav je trajalo samo deset dni, je to izseljevanje Šternovo mati hudo prizadelo. Od prestanega strahu in po žalostni vesti, da se njen sin nikdar ne bo več vrnil k svojim, je njeno rahlo zdravje začelo vidno pojemati in ni več mogla ozdraveti, dokler minuli teden ni podlegla.

Draga mamica Šternova, vse svoje življenje si bila pridna gospodinja, skrbna in potrpežljiva mati in žena, do groba si ostala zvesta tudi svojemu narodu! Domača slovenska zemlja, ki si jo tako ljubila, naj ti bo lahka!

Mi pa se iskreno pridružimo vsem, ki izreka-jo težko prizadeti družini pokojne svoje sožalje. —ik.

Borovlje

Veselo razpoloženje je v soboto, 9. maja, vladalo med nami. Ta dan sta si namreč obljubila zakonsko zvestobo naš tovariš Hanzi Wieser, delavec v Borovljski pušarski zadrugi in zvesti član pevskega zbora našega Slovenskega prosvetnega društva ter tovarišica Poldi Stiefler iz Sinče vasi.

Borovljski pevci smo mladi zakonski par na dan poroke zvečer počastili s serenado in številnimi drugimi pesmimi. Še dolgo v noč smo se nato skupno veselili pomembnega dogodka in ga zalivali na zdravje zakoncev. Na tem mestu pa Slovensko prosvetno društvo še enkrat izraža svoje iskrene čestitke in želi mlademu paru obilo zakonske sreče na dolga leta.

Bilčovs

Sporočamo vsem našim članom in znancem, da je včeraj, 21. maja 1953, po dolgi težki bolezni umrl krajevni funkcionar Demokratične fronte delovnega ljudstva tov. Folt Kropivnik v Bilčovsu. Pogreb rajnega bo v soboto, dne 23. t. m. ob 9.— uri predpoldne v Bilčovsu. Žalujemo zaostalim izražamo naše iskreno sožalje.

Po naši zemlji

Brnčani so gostovali na Jesenicah

Ljudje iz Brnce in njene okolice se še danes vedno radi spominjajo operete „Študentje smo“, ki jo je SPD „Dobrač“ na Brnci uprizorilo v prvih letih po minuli svetovni vojni na domačem odru. Mnogo predstav te operete doma in v sosednjih krajih je navdušilo občinstvo, ki je vedno spet napolnilo dvorane do zadnjega prostora (na Brnci samo so bile štiri polno obiskane predstave, kar je brez dvoma redkost na naših podeželskih odrih) in brnško prosvetno društvo si je iz dohodkov teh prireditev lahko kupilo dober klavir, ki ga je nujno potrebovalo za svoje nadaljnje uspešno delovanje. „Študentje“ so ostali v lepem spominu tako gledalcem kot igralcem in večkrat so v zadnjem času že govorili o tem, da bi to veselo igranje spet ponovili. In res — želja je postala resničnost.

Že v zimskem času je zasnovalo SPD „Dobrač“ na Brnci načrt, da ponovi to opereto ter jo pokaže še širšemu krogu občinstva.

Kdor dela na kulturnem področju, ve, koliko naporov zahteva sleherni kulturni prireditelj, da postane zrela za občinstvo. Prav posebno pa še spevoigra, ki dela v mnogih primerih hude preglavice celo poklicnim gledališčem. Kaj šele diletantskim skupinam, ki se bore še z vse hujšimi težavami. Tako je bila tudi zadana režiserju in pevovodji Slavici in Ferdu Kropivniku težka naloga, ki je zahtevala mnogo sposobnosti in velike požrtvovalnosti. S skupnimi napori v večmesečnem vztrajnem delu pa je bil dosežen cilj, ki je bil zastavljen: Prišel je dan premiere.

Z uprizoritvijo te operete pa si je zastavilo društvo še drugo nalogo. V stremljenju za tesnim kulturnim sodelovanjem in povezovanjem z matičnim narodom je vzrasla misel, da bi sodelovali pri novoprizoritvi te operete tudi naši bratje iz Slovenije, kar bi tem močnejše potrdilo našo nerazdružljivo kulturno enotnost z našim matičnim narodom. V ta namen je povabilo prosvetno društvo na Brnci jeseniško narodno gledališče, da bi sodelovalo pri opereti z godbo in baletom, na kar so Jeseničani z veseljem pristali.

Tako je dozorevala opereta v bratskem sodelovanju in po številnih vajah, ki so zahtevale od vseh sodelujočih velike in hvalevredne žrtve, je napočil dan prve predstave. Igralci so se odločili, da naj bi bila premiera v Jesenicah, kjer bi stalni in z vsemi potrebnimi napravami opremljeni oder mnogo olajšal priprave za prvo uprizoritev operete.

Kotmara ves

Kakor vsako leto, smo tudi letos zopet počastili naše mamice za materinski dan z dobro uspešo prireditvijo. Igralci domačega prosvetnega društva so v četrtek, 14. t. m., popoldne in zvečer uprizorili v Plajerjevi dvorani igranje „Genovefa“. Pri obeh predstavah je sodeloval tudi domači mešani zbor.

Posebno srčkan je bil nastop naših malih, ki so s kratkimi prizori in deklamacijami izkazali mamicam svojo hvaležnost. Občinstvo, ki je pri obeh predstavah do zadnjega kota napolnilo dvorano, se je z burnim ploskanjem zahvalilo velikim in malim igralcem ter pevcem za lepi užitek.

Nadalje moramo sporočiti še žalostno vest, da je v celovškem sanatoriju umrl naš rojak Šiman Leban p. d. Kues na Zvonini. Pokojni je na tragičen način, star šele 51 let, postal žrtev svojega poklica. Rajnega smo v ponedeljek, dne 18. t. m., spremljali k zadnjemu počitku na domače pokopališče. Pogreba se je udeležila tudi požarna bramba, katere član je bil. Naj počiva v miru! Zaostalom izrekamo naše iskreno sožalje.

Št. Jakob v Rožu

Na tihem so se gotovi ljudje pri nas že veselili in radovali ter razširjali mnenje, da naša igralska skupina Slovenskega prosvetnega društva, ki se je pripravljala na gostovanje v Ljubljani, ne bo mogla izvesti gostovanja ali pa vsaj ne bo imela zaželenega uspeha. S tem, da so z različnimi načini vplivali na posamezne igralce in jih skušali pregovoriti, da naj ne bi sodelovali, so nameravali onemogočiti uprizoritev „Miklovo Zale“ v ljubljanski operi. Medtem pa smo se igralci že vrnili iz Ljubljane, vsestransko zadovoljni z gostovanjem, s katerim smo v prestolici Slovenije in kulturnem središču slovenskega naroda manifestirali lepoto naše domače rožanske govornice.

Uspeh, ki smo ga imeli z gostovanjem, je se-

Zadnjo nedeljo popoldne se je odprl zastor jeseniškega gledališča, da pokaže številnemu občinstvu že dolgo pričakovane „Študente“.

Opereta „Študentje smo“ je vesela živahna igra, ki prikazuje v treh dejanjih doživljanje študentovskega taborenja na morskem obali, v vsej pestrosti in v pravem študentskem vzdušju. Kdor je bil nekdan sam študent ali je kdaj doživljal študentovsko družbo, si je ob tej opereti gotovo vzbujal vesele spomine. Videl je pred seboj veselo „študentarijo“, pripravljeno vsak čas za duhovito šalo, vedno veselo in nasmejanono ter polno dovipne muhavosti, ki je že marsikomu kaj zagodila. Opereto je spisala Metka Bučarjeva, glasbo pa je napisal komponist Danilo Bučar. Oba sta jo doživela, kakor sama zatrjuje, nekdan v neki podobni resničnosti — prav tam na Rabu.

Po overturi, ki jo je zaigral številni orkester, je priskakljal na oder živahen balet ličnih mornarčkov, ki so ga tvorile dijakinje jeseniške gimnazije in v velikih črkah se je prikazal gledalcem naslov operete: „Študentje smo“. — Nato pa so prišli študentje sami in nam prikazali kos svojega življenja v času, ko so svobodni na taborenju ob morju, daleč proč od vseh skrbi šolskega leta, ki jih „radi pozabljajo“ v brezskrbni razposajenosti. Tudi gospod profesor je z njimi („tipičen profesor“ — se je slišalo večkrat med občinstvom) z vsemi svojimi težavami in nadlogami, ki morda niso več bolj komične ko značilne. Kos šolske učenosti zaide na led in išče z nerodno-komično kretnjo že dolgo zgrešeni cilj, ki ga — v takih okoliščinah kajpada razumljivo — končno tudi najde. Pa še marsikaj se zgodi, kar se nam zdi tako razumljivo, da ne moremo mimo brez smeha. Toda o tem kdaj kasneje. (O opereti „Študentje smo“ bomo podrobneje še pisali v eni prihodnjih števil našega lista).

Z velikim zanosom so odigrali Brnčani to svojo igranje in nihče, ki jih je videl, na prvo besedo ne bi verjel, da to niso pravi študentje, temveč delavci in kmetje, ki so jim kladivo in plug mnogo bližje kot tenko pero. Poleg tega pa so poživali že na sebi živahno igranje še godba in baletni vločki, ki so pokazali prav toliko mladega temperamenta ko mehke gracioznosti. Pa kaj bi več govorili o tem, saj jih bomo itak še videli tudi pri nas na Koroškem.

Mnogo avplavza, burnega odobravanja in iskrenega priznanja so bili deležni vsi igralci. Brnčani pa so prejeli od kulturnega sveta mesta

veda hud udarec za vse tiste, ki so pričakovali in si želeli ravno nasprotno in marsikateri, ki bi imel priložnost sodelovati, pa si je to iz tega ali onega vzroka premislil, danes že obžaluje, da se ni vključil v našo skupino. Mogoče pa bo ravno to najboljša šola za tiste, ki so tokrat naselili zlonamerni gonji, da v okviru našega Slovenskega prosvetnega društva in Slovenske prosvetne zveze ni mogoče sodelovati. Mi vsi, ki smo se udeležili gostovanja v Ljubljani, vemo, komu koristi tako naziranje, zato se bomo v bodoče še bolj strnili in združili v vrste prosvetnih delavcev, vključenih v naše domačo prosvetno društvo „Rož“.

Z gostovanjem v Ljubljani smo odnesli najlepše vtise in nam je žal le to, da je bil čas odmerjen tako kratko. Zato imamo v načrtu tudi še gostovanja v druge kraje, predvsem na Jesenice in v Trst, kjer hočemo z našim nastopom prav tako kakor v Ljubljani izpričati nerazdružljivo kulturno povezanost Slovencev tu- in onstran državnih meja, kjer hočemo v naši rožanski govornici povedati, da tudi v Št. Jakobu živimo Slovenci, ki govorimo slovenski, ne pa nekakšen „vindišarski“ jezik.

Da pa bodo z nami in z našim igranjem zadovoljni tudi pri nas doma na Koroškem, bomo — kakor je na zadnjem sestanku igralcev dejal tudi režiser Šimej Martinjak — uprizorili „Miklovo Zale“ ponovno na zgodovinskih tleh v Svatnah ter tako nadaljevali pot tradicionalnih prireditev, započeto leta 1951.

Načrtov imamo torej dovolj in se zavedamo velike naloge, ki smo si jo zastavili. Vemo, da bo za uspešno izvedbo nameravanih uprizoritev potrebna še marsikatera vaja, treba bo še mnogo požrtvovalnega dela, da bo potem ena prireditev boljša od druge, da bo uspeh ene uprizoritve lepši in večji od uspeha drugega nastopa. Potrudili se bomo, da bodo čim bolj uspešne tudi nadaljnje prireditve in tako bomo z delom odgovorili vsem onim, ki so našim prizadevanjem že v naprej prerokovali neuspeh.

PRIREDTIV

Vabilo

Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci“ iz Kotmारे vasi, bo gostovalo z igranjem

Genovefa

na binkoštni ponedeljek, dne 25. maja, pri Tišlerju v Št. Janžu. Začetek ob 14.30 uri. Sodeluje mešani pevski zbor.

Vse ljubitelje slovenske prosvete od blizu in daleč vabi

odbor SPD „Gorjanci“.

Slovensko planinsko društvo

priredi na binkoštni ponedeljek, dne 25. maja, na osnovi dogovora s Planinsko zvezo Slovenije in Planinskim društvom v Trstu skupni

izlet na tromejo

nad Ratečami. Na tromeji se dobimo z jugoslovanskimi planinci, ki pridejo s svoje strani, in tržaškimi planinci, ki pridejo z italijanske strani ob 10. uri predpoldne.

Naša izhodna točka in zbirališče je kolodvor v Podklostru. Tam se zberemo v ponedeljek ob 7. uri zjutraj, da pridemo skupno pravočasno na mesto. Prometne zveze so: iz Celovca z vlakom ob 8.47 uri, iz Beljaka ob 5.55 uri, iz Zilje z vlakom, ki vozi iz Šmohorja ob 5.31 uri. Kdor s temi zvezami ne more priti, lahko potuje že v nedeljo zvečer do Brnce, kjer je možno prenočiti (javiti se je treba pri Požarniku — Majdi Mikl), in od tam v ponedeljek zjutraj ob 6.16 v Podkloster.

Vse prijatelje plemenitega planinstva na ta izlet prisrčno vabi

društveni odbor.

Jesenice še lepo in bogato darilo knjig, ki bodo krasile domačo knjižnico z opominom v posvetilo: „Branite slovensko besedo“. Za pozdrav predsednika kulturnega sveta mesta Jesenice ob priložnosti poklona knjigi igralski skupini je spregovoril tudi tajnik Slovenske prosvetne zveze in se zahvalil v imenu igralske skupine za darilo ter pozdravil občinstvo v imenu kulturne organizacije koroških Slovencev. Poudaril je med drugim, da je to gostovanje SPD „Dobrač“ iz Brnce ob sodelovanju jeseniškega narodnega gledališča ponoven in poseben dokaz o nerazdružljivi kulturni enotnosti slovenskega naroda tu- in onstran gora, ki je ne more razdvojiti še tako močno začrtana meja na zemljevidu in še tako trdno zasajen državni mejnik.

Tako se je končalo gostovanje Brnčanov v Jesenicah. Mi pa vsi težko pričakujemo, da bomo skorajda videli to gostovanje — tudi za nas bo to gostovanje, kajti sprejeli bomo v svoji sredi naše brate iz Jesenic — tudi pri nas na Koroškem.

Že lahko sporočamo našim bralcem, da bo uprizoritev te operete skupno z nastopom združenih pevskih zborov Slovenske prosvetne zveze v nedeljo, dne 14. junija v Borovljah. Vse podrobnosti bomo še pravočasno sporočili.

Navodila

za letovanje otrok na morju

V dogovoru z vodstvom počitniških kolonij v Sloveniji je tudi letos dana možnost za brezplačno letovanje določenega števila naših otrok na morju. Zveza slovenskih žena bo sprejemala prijave slovenskih otrok v starosti od 8 do 12 let. Letovanje v počitniški koloniji ob Jadranskem morju je v prvi vrsti namenjeno našim otrokom iz socialno šibkih družin ter otrokom, ki so potrebni zdravstvene okrepitve.

Starši, ki želijo poslati svojega otroka na odlihi, naj oddajo ali pa pošljejo pismene prošnje najkasneje do vključno 10. junija na naslov: Zveza slovenskih žena, Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10. Hkrati s prošnjo je treba oddati še:

1. Osebno izkaznico otroka s sliko (Lichtbildausweis), ki se dobi v pristojnem občinskem uradu.

2. Izjavo staršev ali varuha (Elternerklärung), da soglašajo s potovanjem otroka v Jugoslavijo.

3. Zdravniško spričevanje, za bolniško zavarovanega otroka pa predlog bolniške blagajne (Kärntner Gebietskrankenkasse).

4. Prispevek 60 šilingov za stroške (potna dovoljenja, koleki, vozina itd.).

Kraj in čas letovanja še ni točno določen, verjetno pa bo odhod vseh sprejetih otrok takoj ob začetku šolskih počitnic. Letovanje bo trajalo tri do štiri tedne. Tozadevne podrobnosti bomo še pravočasno objavili.

Starše opozarjamo, da natanko upoštevajo gornja navodila. Prepoznili ali pomanjkljivi prijavi v nobenem slučaju ne bomo mogli jemati v obzir.

Zveza slovenskih žena.

ZA GOSPODINJO IN DOM

Kaj mora gospodinja vedeti o juhah

Juha je okusna tekočina, ki jo dobimo s kuhanjem mesa ali drugih živil. Voda izvleče med kuhanjem vse hranljive in aromatične snovi, prav zaradi njih nam vzbuja juha slast do jedi in jo serviramo kot prvo jed. Čeprav se juha zdi zelo preprosta, vendarle zahteva pozornost, saj po nje kvaliteti navadno presojamo značaj sleherne kuhinje.

Ko pripravljamo juho, moramo paziti, da jo pristavimo v lonec, ki ni ne prevelik ne premajhen. V prvem primeru bi se juha preveč povrela, v drugem pa kaj rada prekipi. Z dodatki, ki jih dajemo v juho, ne smemo pretiravati. Vsakega damo le toliko, da zboljšamo okus. Nobene stvari ne smemo čutiti preveč, razen tiste, po kateri se juha imenuje. Kolerabna juha na primer ne sme dišati po korenju, po gobah, temveč samo po kolerabi. Vsi dodatki pa, ki jih damo v juho, morajo biti malenkostni, a to je tudi sicer poglavitno načelo vsake dobre kuharice.

Skuhana juha ne sme dolgo stati na štedilniku. Zato mora gospodinja znati računati s časom, da ne bo prezgodaj gotova. Zakuhe dajemo v juho zadnji trenutek, ker sicer izgubijo

lepo obliko ali pa se celo razkuhajo. Preostalo juho spravimo v dobro pološčen lonec (z glasu) ali v porcelanasto posodo in damo na hladno. Poleti se taka juha kmalu pokvari in jo je treba prej ko slej porabiti. Prevreta juha je vedno bolj slana kot sveža in gospodinja mora to upoštevati. Če s tako juho zaliješ omako, jo soli po okusu. Presoljeno juho lahko razsoliš, če daš vanjo nekaj surovih krompirjev. Juho pa, ki bi ji krompir pokvaril okus, razsoliš s tem, da pokriješ lonec s čisto platneno krpo, nanjo nasuješ nekaj moke ter vse skupaj pokriješ s pokrovko. Moka se navzame iz sopare soli in jo lahko kasneje uporabiš za vezavo zelenjavnih cmokov. Nekateri razsolijo juho tudi tako, da vložijo vanjo srebrno žlico. Tu pa je potrebna pazljivost. Če je v juhi kaj kisline, potem baker, ki je vedno zmešan s srebrom, oksidira in juha dobi neprijeten okus ali je celo še škodljiva zdravju.

Juho serviramo vročo, posebno pozimi, saj se z njo prijetno pogrejemo. Zato je prav, da globeke krožnike prej pogrejemo, da se ne shlade tako hitro. Juho serviramo z jušnikom z leve strani, tako da si jo vsaka oseba vzame sama ali pa jo vlijemo iz skodelice z desne strani.

Razne vrste juh

Juhe delimo v glavnem na čiste in goste. Čiste juhe delamo iz govedine, svinjetine, perutnine in kosti. Posebna vrsta goveje juhe je tako imenovana krepka juha. V ta namen zrežemo meso in zelenjavo na drobne kose in zmešamo z beljakom, ki ga prej penasto stolčemo. Med mešanjem dolivamo mrzlo vodo, nato pa pokrijemo in kuhamo dobri dve uri. Kuhano juho precedimo skozi krpo, da je povsem čista in taka bo tudi vsakemu bolniku zaželjena hrana.

Kadar kuhamo čisto juho, bo dosti boljše, če pristavimo meso v mrzlo vodo. Seveda to meso ne bo tako dobro. Če hočeš, da bo tudi meso okusno, tedaj pristavi v mrzlo vodo kosti, meso pa v vročo. Zaradi vročine se beljakovina na površini mesa hitro stisne in sokovi ostanejo v mesu. Čista juha mora vreti počasi, dve do tri ure. Če vre valoma, postane motna. Zelo važno je tudi, da juhe ne zalivamo, temveč da že takoj v začetku mislimo na to, da se povre. Za osebo računamo navadno dva decilitra gotove juhe, zato postavimo za pol deci vode več.

Važen dodatek čistim juham je zelenjava. Dobro očiščeno damo v juho tedaj, ko zavre. Če jo poprej prepražimo na masti, tedaj zboljšamo okus. Razni zelenjavni in mesni izvlečki, ki jih dobimo v trgovinah, so čistim juham dobri dodatki. Na njih količino in učinek pa se mora vsaka gospodinja navaditi, in kakor povsod, je praksa tudi tu najboljša šola.

H gostim juham štejemo razne mesne, prežgane, močnate, zelenjavne in sočivne juhe. Te so hranljive in nasitne, ker vsebujejo mast, moko in beljakovine. Goste juhe zagostimo z dodatkom moke in masti. Moko navadno prepražimo v prežganje, ki pa je bolj ali manj temno, kakor zahteva recept. Juhe in omake, ki bi jim prežganje okus pokvarilo, zagostimo s tako imenovano „bechamel“-omako, ki jo naredimo iz smetane, moke in rumenjaka. Smetana in rumenjak nista vedno nujna. Velikokrat zadostuje, da napravimo podmet iz žlice moke in malo vode, toliko da se moka razpusti.

Prežganje zalijemo vedno z mrzlo vodo, nato pa ga med mešanjem vlijemo v juho. Za svetlo prežganje vzamemo navadno maslo, za temno pa olje ali mast. Prežganje bo dosti boljše, če stresemo moko na še nerazbeljeno mast, tako da se počasi praži. drugače preveč porjavi in nima dobrega okusa.

Za goste mesne — tudi ragout imenovane juhe potrebujemo določeno količino vode, mesa, zelenjave, začimb in dišav.

Goste sočivne juhe delamo iz stročnic in krompirja. Za te je glavno, da skuhamo določeno sočivje, naredimo prežganje, za dober okus dodamo še nekaj čebule, kisa, popra in suhega mesa. Kis damo v juho šele nazadnje; tudi soliti moramo zelo previdno, ker je meso samo slano. Stročnice navadno zvečer namočimo, da se napno. Vse stročnice kuhamo počasi, če so stare, dodamo na poldrugi liter vode dva grama jedilne sode. Če kuhane stročnice (fižol, leča, grah) pretlačimo, tedaj govorimo o piré juhi.

Močnate juhe delamo iz raznih domačih in tovarniških mlevskih proizvodov. Sem spadajo razne drobne testenine, usukanec, ovseni kosmiči, riž. Tudi tu so važni prežganje in dodat-

ki mleka, smetane, drobnjaka in peteršilja ter naribanega sira (pri riževi juhi).

Zelenjavne juhe se po načinu pripravljanja ne razlikujejo dosti od ostalih. Pri teh juhah je poglavitna voda, v kateri se je kuhala zelenjava, pa prežganje in razni dodatki: čebula, peteršilj, smetana, sladkor, limona, rumenjak. Smetano damo lahko v vsako zelenjavno juho. Sladkor je samo za paradižnikovo juho zelo va-

žen dodatek, medtem ko sta čebula in peteršilj dobro došla povsod, samo ne v belušni juhi, juhi iz zelene in korenjevi juhi. Rumensjak vžvrkljamo v juho šele, ko jo že odstavimo, tako da ne zakrknje. Rumensjak daje juhi dober okus in jo lepo zagosti; damo ga najčesteje v drobnjakovo in pa zelenino juho. Za goste zelenjavne juhe zelenjavo navadno pretlačimo: sicer pa je to stvar okusa.

Tako imenovani golaževi juhi ne delamo prežganja, temveč dušeno meso, krompir in zelenjavo z moko samo potresemo in nato zalijemo. Goste juhe so zelo nasitne in jih uvrščamo v jedilnike, ki sestojijo iz dveh, največ treh jedi.

V poletju nas vroča juha preveč pogreje in se ji kaj radi ognemo. Popolnoma jo lahko nadomestimo z mrzlo sadno juho. Najboljša bo, če jo naredimo iz mešanega sadja. Na primer: pol kg marelic, četrt kilograma borovnic, četrt kilograma ribezlja. Vse lepo osnažimo in skuhamo, da se zmehča. Kuhano pretlačimo, dodamo sok pol limone, kosček cimeta, 20 dkg sladkorja ter znova prevremo. Medtem vmešamo dva rumenjaka, 4 žlice vina in žličko krompirjeve moke, ko pa je gladko, vlijemo v tankem curku v sadno juho. Ko se ob robu pokažejo mehurčki, juho odstavimo in damo na hladno. Za sadne juhe vzamemo lahko tudi češnje, slive, jagode, grozdje, rabarbaro, kosmuljo. Če pa je sadje zelo kislo, damo na mesta limone pol kozarčka belega vina. Na sadnih juhah so najboljše sneženi vložki ali pa opečen biskvit oziroma prepečenec.

Na Češkem so v navadi sadne juhe z mlekom. V ta namen pomočijo ¼ kg breskev za pol minute v vrelo vodo, da jih lahko hitro in tanko olupijo, nato odstranijo peške, zrežejo na majhne koščke in potresejo s 15 dkg sladkorja, dodajo žličko ruma in cimet. Čez eno uro prilijejo še liter mrzlega mleka in potresejo z opečenim kruhom. Te juhe so še celo primerne za otroke, seveda z manjšo količino ruma.

Kako odstranimo madeže?

Alkohol izperemo z vodo in tkanino prelakamo z neprevročim likalnikom.

Cajne madeže z obleke ali namiznega prta izperemo v mlačni boraksovi raztopini.

Cokolado iz perila poskusimo najprej odpraviti z vodo in milnico, če ne gre, pa z raztopino ½ žličice galuna, ½ žličice vinskega kamna in 10 žlic vode.

Dežne kaplje rade puste sledove na občutljivih volnenih in svilenih tkaninah. Suho obleko prekrtačimo z bencinom ter suho prelakamo.

Liker spravimo iz tkanin z razredčenim salmiakom ali špiritom ter izperemo v mlačni vodi.

Med izperemo le z mlačno vodo.

Mleko izperemo z mešanico glicerina, vode (vsakega pol) in nekaj kapljic salmiaka. Blago zlikamo med platnom.

Pivo iz platna odstranimo z mešanico špirta in vode (1:1), izplaknemo v čisti vodi. Madež na svili izperemo s čistim bencinom, iz volnena blaga pa z razredčenim salmiakom ali mešanico špirta in vode (1:1).

Smolo namažemo z maslom, pustimo, da se madež omehča, ostrgamo z nožem, izperemo z bencinom, terpentinom ali špiritom.

Vodene bele pege na policah pri oknih ali na podu odpravimo, če jih potresemo s cigaretnim pepelom in odrgnemo z zamaškom, iz parketnih ali pobarvanih tal pa z mešanico špirta in olja.

Konzerviranje živil z atomskimi žarki

Na univerzi v Michiganu so preizkusili nov način konzerviranja živil. Pripravili so šest obrokov hrane. Tri so položili na 24 ur v radioaktivni kobalt, potem pa so vseh šest obrokov postavili v toplo sobo. Hrana, na katero niso učinkovali iz kobalta izžarevajoči atomski žarki, je gnila in se kvarila, druga pa je ostala nedotaknjena. Atomski žarki so uničili bakterije, ki hrano kvarijo, ne da bi živila postala radioaktivna.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Naduha - samo bolezen starosti?

Naduha je bolezen, ki nastopa v obliki napadov s težkim dihanjem. Do tega pride na ta način, da se finejše dihalne cevi v pljučih krčevito zožijo in to za nekaj časa. Sluznica v teh dihalnih ceveh oteče in začne izločati sluz.

Konstitucija ima pri naduhi veliko vlogo. Ti bolniki (tako imenovani astmatiki) izvirajo ponavadi iz družin, v katerih so živčne in duševne bolezni, božjast, kronični glavobol, putika, spomladanski nahod v dobi cvetja, razne kožne bolezni (kronični lišaji, koprivna bolezen, otekline kože). Na teh boleznih ti bolniki pogosto sami bolujejo ali pa so болоvali na tem v svoji mladosti. Pogosto je tudi sama naduha (tako imenovana astma) podedovana. Večkrat sledi prvi napad naduhe pljučnici ali pa drugim akutnim nalezljivim boleznim dihalnih organov, na primer navadnemu vnetju dihalnih cevi (tako imenovanih bronhov), to je bronhitisu. Veliko astmatikov ima izredno ozek, slabo prehoden nos. Često je otečena sluznica tako imenovanih školjk v nosu ali pa so te povečane. Tudi tuberkuloza je včasih povezana z astmo.

Razlikovati pa moramo strogo pravo naduho od podobnega stanja, ki nastopa pri boleznih srca, ledvic in drugje.

Kot povod za astmatične napade smatramo danes preobčutljivost dotičnega bolnika do neke določene stvari, ki pride v njegovo telo na en ali drugi način, na primer preko prebavnih organov, dihalnih organov ali pa vdira v telo skozi kožo. To so posebno različne vrste prahu rastlinskega in živalskega porekla (na primer cvetni prah ali duh, posebno vijolični, seneni prah, moka, živalska dlaka, prah v konjskih hlevih, prah iz posteljnih blazin, napolnjenih z raznimi stvarmi, na primer morsko ali drugo travo, volno ali s čim drugim, dalje razna hranila) rdeče jagode, jajca, pšenični drob, ovseni kosmiči in drugo, dalje razne barve (na primer pri krznarjih barvila za kožuho). Pogosto obolujejo astmatiki istočasno tudi na seneni mrzlici (nahodu), ki izvira od vdihavanja cvetnega prahu, posebno onega s travnatih cvetov, ki ga prenaša veter v spomladanskem času po zraku v obliki oblaka. V novejšem času se je posrečilo na poseben način dokazati preobčutljivost posameznika do določene stvari in na ta način odrediti primerno zdravljenje.

Bolezen se začne pogosto že v otroški dobi,

večkrat pa seveda šele pozneje. Deloma imajo ti bolniki ozek prsni koš in slabše razvito, nežno okostje in so suhi. Večkrat kažejo znake živčne razdraženosti. V drugih slučajih imajo razširjen prsni koš ali pa so močne konstitucije, podobni ljudem, ki so naklonjeni, da jih zadene možganska kap. Mnogi od teh bolnikov so v času med posameznimi napadi popolnoma normalni. Do napada pride pogosto čisto nepričakovano, v drugih primerih z nekimi predznaki, kot na primer z razdraženostjo v nosu, grlu, z neko tesnobo, posebno rado ponoči. Bolnik se nenadoma zbudi z občutkom velike tesnobe in strahu, ki ga prisili, da sedi v postelji ali pa da celo vstane in hodi. Po težkem dihanju in piskanju v prsih se že od daleč vidi in sliši, za kaj gre pri bolniku. Dihanje je vidno bolj počasno kot normalno in se vrši le s težavo z naprezanjem vsega mišičevja, ki je važno pri normalnem dihanju. Bolnik je v obraz plav in se močno znoji. Prsni koš je razširjen, pljuča so napihnjena in razširjena. Ta napad lahko traja pol ure ali pa celo več dni. Proti koncu napada bolnik kašlja in pri tem izbljuva veliko čiste sluzi. Vročine navadno nima.

Število in jakost napadov je različna pri posameznem bolniku. Medtem ko so mnogi bolniki v času med posameznimi napadi popolnoma brez težav in sposobni za delo, trpijo drugi v času med napadi na občutku zmerne tesnobe s piskanjem v prsih. Veliko vlogo ima pri nekaterih bolnikih njihova živčna oslabelost. Stalno pričakujejo napad, tako da tudi v času med posameznimi napadi niso dobro razpoloženi in

samo mislijo na to, kako bi se ognili raznim (včasih samo navideznim) vzrokom svoje bolezni.

Astmatiki končno obolijo tudi na srcu, če traja njihova bolezen dolgo časa, ker se njihova pljuča razširijo, s tem pa je obtok krvi otežkočen. Ti bolniki lahko dobijo tudi pljučnico.

Naduha, ki se je pri nekom pojavila že v otroških letih, pogosto v poznejših letih izgine. Tudi pri onih bolnikih, pri katerih se je pojavila šele v poznejših letih, bolezen navadno v večji starosti popusti.

Zdravljenje obstoji v dajanju raznih injekcij in drugih sredstev, ki jih odredi zdravnik. Tudi sistematično navajanje bolnika na pravilno dihanje je pogosto koristno. Tako pustimo bolnika pri zaprtih ustih mrmrati neki ton ali glas (kateri koli), da s tem podaljšujemo bolnikov izdih (naše govorjenje se namreč vrši pri izdihu zraka iz pljuč). Ugotovljeno je, da se pri teh bolnikih izdih vrši krajši čas, kakor je to pri zdravem človeku, in ga je zato potrebno podaljšati (odnosno vsaj doseči normalno trajanje!). Razen tega pride še v poštev klimatsko zdravljenje, glede katerega se ne da postaviti nobeno pravilo. Nekaterim bolnikom še celo najbolj prija mestni zrak. Drugim zopet gorski, odnosno morski (verjetno zato, ker je tu in tam brez prahu). Astmatiki iz višjih gorskih krajev se počutijo dobro navadno na morju. Astmatiki, ki zbolijo spomladi, ko cvetejo trave, naj se ogibajo cvetnega prahu ter trav. Pri vsakem astmatiku je potrebna natančna preiskava nosa, ker so često nosne napake vzrok nastopa astmatičnih napadov. Včasih ima tudi hipnoza dober uspeh pri tej bolezni.

Nov način ugotavljanja bolezni

Nedavno je v angleških listih izšlo poročilo o nenavadnem aparatu, ki je nekoliko podoben fotografskemu, o katerem trdi vodja laboratorija za znanstvena raziskovanja v Oxfordu, da je mogoče z njim s „fotografiranjem“ krvi bolnikov ugotavljati vrste bolezni. Zdravniki so senzacionalno poročilo sprejeli seveda z nezaupanjem, vendar zdaj več strokovnjakov preizkuša aparat, od katerega si nekateri obetajo pravi prevrat v diagnostiki.

Izumitelj nenavadnega aparata George Delawarr je izdeloval aparat 12 let. Aparat ni podoben rentgenskemu, ne gre pa tudi za navadna

fotografiranja. Aparat registrira posebne valove, o katerih iznajditelj trdi, da jih izžareva stalno vsaka stanica človeškega telesa. Priznava, da se to sliši zdaj še fantastično, sklicuje pa se na to, da so se v začetku ljudje prav tako čudili radijskemu sprejemniku in radarju. Delawarr zatrjuje, da more ugotoviti pravo bolezen katerega koli človeka samo če z aparatom „preišče“ kri bolnikov. Pravi celo, da je mogoče ugotoviti iz samih vzorcev krvi izmed dvanajstih ljudi, kdo izmed njih ima zlomljeno kost. Znani londonski kirurg je priznal, ko je preizkusil novi aparat, da je nekaj na trditvah izumitelja.

VRAG NA VASI

Udeležencem predstave komične opere „Gorenjski slavček“, s katero bo ljubljanska opera na povabilo Slovenske prosvetne zveze gostovala v nedeljo, dne 31. maja, ob 10. uri popoldne v celovškem Mestnem gledališču, priporočamo, da se istega dne zvečer udeležijo tudi uprizoritve baleta „Vrag na vasi“.

Balet „Vrag na vasi“ sta zasnovala slovita slovenska plesalca Pia in Pino Mlakar, glasbo

pa je komponiral Fran Lhotka. Svojo krstno predstavo je balet doživel s prodornim uspehom 1. 1935 v Zürichu, nakar je bil z velikim uspehom uprizorjen na mnogih jugoslovanskih in tujih odrih.

„Vrag na vasi“ je celovečeren balet, t. j. odrsko delo brez besedila in petja, v katerem je vsebina izražena zgolj z glasbo in s pantomimičnim umetniškim plesom.

Prvo dejanje

I. slika: Na dogovorjenem mestu pri studencu čaka poznega pomladnega popoldneva kmetič Mirko svojo Jelo. Jela pride in sta neizmerno srečna. V lahni igri začeta svoj ples, ki se konča v globokem ljubezenskem občutju.

II. slika: Iz temnine se pokažejo vragove roke, ki v tej sliki edino igrajo. Vragove roke se kot polip oklenejo dveh mladih src, odtrgajo eno srce — odtujijo Jelo Mirku.

III. slika: K studencu pridejo deklice z glinastimi vrči v rokah po vodo. Mnogo si pripovedujejo o Jeli, ki iznenada pristopi. Dekleta utihnejo in se porazgube. Jela pričakuje svojega novega ljubimca, gleda v vodnjaku svojo sliko in se vdaja iluzijam nove sreče. V tem se prikaže Mirko v obliki dveh drugih deklet, s katerima gre na sejmo. Dela se pijanega in gre mimo Jele, ki ostane sama.

IV. slika: Na sejmu si je postavil vrag svoj šotor, v katerem je razstavil kupcem najrazličnejše predmete. Mirko kupi pri njem pas, ki ga učara, oropa lastne volje in ga priklene na vrata. Ljudje svarijo Mirka, ga hočejo odvrti in prestrašeni zbežijo, ko prideta ponj kar dva vraga. Vrag triumfira, da je dobil v roke novo človeško dušo, se izgovarja in skrivnostno odide. Zapuščene šotore obliva mesečina, Jela pa v samotni išče svoje srce. Iz daljave je slišati dva moška glasova, ki pojeta.

Drugo dejanje

V. slika: Iz gostilne „Pri vražjem mostu“ odmeva petje pijancev. Vrag vleče za seboj Mirka, ki se brani, da bi mu sledil, in da bi mu pokazal svojo moč, mu pričara vizijo: pokaže se mladenič, kakršen je Mirko, in kipoma se odločijo od telesa njegove roke in noge z glavo vred. Roke zagrabijo v zraku mošnjiček, poln zlata, s katerim privabi k sebi dekleta. Prikazen spet izgine, privabljen dekleta pa plešejo, dokler se najlepša izmed njih ne zgrudi k njegovim nogam. V tem trenutku pa se spremeni lepota v grdo, vražjo gostilničarko.

VI. slika: Mirko sedi v krčmi, v „Vražji gostilni“, in se spominja tistega pomladanskega

popoldneva, ko je pri studencu čakal na Jelo. Vražja gostilničarka prične krog njega svoj vražji ples, obkroža Mirka bolj in bolj in ga vabi k plesu. Mirku pa neprestano uhajajo misli k zapuščenemu Jeli. Teži ga vest, da silno obžaluje svoja dejanja in se hoče vrniti k prejšnjemu življenju. Iz daljave se oglasi vrag, ki se vrača s svojih pohodov ves srečen nad doseženimi uspehi. V tej sreči odloži svoj vražji plašč in se spusti v predivji ples. Mirko zagradi plašč, preotne s tem vragu njegovo moč in zbeži iz gostilne.

Tretje dejanje

VII. slika: V domači hiši lepe Jele pričakujejo ženina in svate. Ko pridejo, prigovarjajo Jeli, ona pa ostane tiha in zamišljena. Njena mati jo prosi, a Jela ne sliši ne nje ne strica ne sosed in tudi ne prijatelje. Snubač zagrozi, češ da je že preneumno, da bi toliko prigovarjali revnemu dekletu. Jela se navidezno omehta, navzoči izrabijo trenutek in potisnejo v ospredje ženina. V svesti so si svoje zmage, saj ima Jela že v rokah poročno krono.

VIII. slika: Ves izmučen se zgrudi Mirko na razpotju. Iz daljave se oglasi godba in mimo pride svojevrsten svatovski spreved: veseli otroci, razposajeni gostje in muzikanti, toda žalostni in tihi svatje. Mirko skoči pokonci, spozna nevesto Jelo, vrže s sebe vražji plašč, in blisk in grom razpršita svatovski spreved. Samo Jela in Mirko ostaneta in se spet najmeta. Počasi se vračajo gostje, svatbeni spreved se spet uredi in krene na pot k poroki. Na koncu se razvije mogočno ljudsko slavlje, ki izzveni v pisano zaključno kolo.

S knjižnega trga

Mladi rod - leto II., številka 9-10

Z dvojno številko za meseca junij in julij 1953 je zaključen drugi letnik za koroško mladino „Mladi rod“. Sedanja številka, namenjena zlasti mesecem počitnic, je izšla v obširnejši obliki in prinaša poleg številnih pesmic in zgodbic, ki opevajo in opisujejo delo in življenje v polletju, tudi še zgodovinsko zanimive spise. V čase turških vpadov nas popelje skrajšana povest dr. Jakoba Sketa „Miklova Zala“, opremljena s slikami iz istoimenske Špicarjeve igre, ki so jo igralci Slovenskega prosvetnega društva „Rož“ v St. Jakobu v Rožu leta 1951 uprizorili prvič na zgodovinskih tleh v Svatnah. O Baškem jezeru in njegovi okolici govori sestavek, ki nam tudi pove, kako je nastala priljubljena narodna pesem „Njav čiez izaro“. V pismu z Djekš pa pripoveduje starejši sotrudenik nekaj iz današnjih in nekaj iz starih časov: kako se tamkajšnji prebivalci v vsakdanjem življenju in delu držijo starih, dobrih šeg, kako so „šele nedavno volovsko igo deloma zamenjali za komat“, da pa se tudi na visokih Djekšah danes že vidi sem in tja kak traktor, ki vozi po gorskih poteh in orje na planinskih njivah. — Izmed tako imenovanih „velikih mož“ se ta številka spominja osemdesetletnice rojstva zveznega prezidenta dr. Theodorja Körnerja ter našega velikega pesnika in prijatelja mladine Otona Župančiča. — Vsebuje pa tudi stalno rubriko „Naša mladina piše“, ki je tokrat posebno obširna in prinaša razne prav zanimive dopise mladih čitateljev, ter privlačni kotichek „Za bi-

stre glave“. Vmes pa spet in spet slika za sliko; toliko jih je, da je list podoben pravi slikanici. —

Ob dejstvu, da leži pred nami zadnja številka „Mladega roda“ za šolsko leto 1952/53, gotovo ne bo odveč, ako spregovorimo o njem še nekaj besed na splošno. Vsekakor je razveseljivo, da si je v teku dveh let, odkar zahaja v naše vasi, zlasti med šolsko mladino, osvojil že lepo število mladih src. Postal je velik prijatelj mladih in starih in nestrpnost ga pričakujejo v razredu in tudi doma. Pogosto je slišati vprašanje: „Kdaj izide spet nova številka „Mladega roda“? Staro številko so otroci že prebrali, zdaj se veselijo nove; tako ve povedati učitelj, s katerim se razgovarjaš o „Mladem rodu“.

Res, zelo je priljubljen, tako pri naši slovenski mladini, kakor tudi pri onih otrocih nemške narodnosti, ki se z veseljem učijo tudi drugega deželnega jezika in jim pri tem ravno „Mladi rod“ nudi mnogo lepega in zanimivega.

Mladina! Že ime pove, da je „Mladi rod“ v prvi vrsti namenjen tebi. Lahko se veselíš takega lista in upravičeno si hvaležnavsem tistim, ki se nesebično in požrtvovalno trudijo, da ti z vsako posamezno številko „Mladega roda“ ponovno razveselijo srce. Najlepše pa se jim boš oddolžila s tem, da boš svoj list vedno rada prebiral in v njem tudi sama sodelovala, ker tako bo postal „Mladi rod“ res tvoj zvesti spremljevalec na poti skozi mlada leta. Torej ohrani mu zvestobo tudi v prihodnjem šolskem letu, ko te bo spet obiskal v lepi obliki z bogato vsebino!

Odpošiljatelj:

Drucksache

Bücherzettel

znamka
30g

Knjiga je najzgovornejša priča, da se narod zaveda sebe, da živi, da hoče živeti. V njej je ohranjena narodna preteklost, naša usoda, kakor se je preoblikovala iz stoletja v stoletje.

Živa in čista beseda naših največjih mož, njih misli in čustva..., njihova borba in neomahljiva vera v bodočnost — vse to je ujeto v knjige...

Oton Župančič

„Naša knjiga“

CELOVEC - KLAGENFURT

Gasometergasse 10

AVGUST ŠENOA

62

Dne četrtega velikega srpana 1573 je sijala nad pokrajino lepa, vedra poletna noč. Zlata mesečina je čarobno trepetala nad krošnjami zelenega gozda in srebrnimi zavinki Save. Daleč na obzorju se je od jasnega modrega neba odražala črna gora. Bajen mir je legal na zemljo kot pravljnična mreža, a iz duše pisanega cvetja se je razlival po svetu blag vonj.

Bilo je pozno, vsa živa bitja so se zibala v sladkem snu — samo eden je bdel, Ferko Tahi. Zlata mesečina je sipala svoje žarke skozi svetlo mrežo zelenega bršljana v visoko okno susedskega gradu na krilo, v katerem je stanoval stari tigr. Čudno se je lesketala svetloba v steklenih šipah odprtega okna, čudno bleščala na kamnitih tleh spalnice, na katerih je senca bršljanovega lista črtala črno mrežo, potem pa razsvetljevala uvelo lice sivolasega starca, ki je ležal na postelji; še dalje pa je mesečina igrala na sijajnem orožju, ki je viselo nad starčevim glavom.

Mišice na žoltlem licu bolnega starca so zdaj pa zdaj zadrgetale in iz motnih oči, razsvetljenih od mesečine, so odsevale neznosne bolečine. Mož ima roke prekrizane na prsih, katerikrat vzdihne iz polnih pljuč, katerikrat pa stisne ustni in namrdne čelo. Ves je sključen. Putika

leze po njegovih kosteh ko ljuta kača, ga trga, grize in ščiplje, da misli, da bo znorel. Leži in molči ter trpi in strmi v sijajno sinjo noč pa na starinsko sliko in zdelo se mu je, da se slika roga in s prstom kaže v mrčni kot, v katerem čepi in opazuje krvava pošast, ki nosi na glavi žarečo krono.

Tahi dvigne glavo, kraj vrat stoji v senci črna, nejasna postava. Premika se. To je živo bitje. Tahi stisne oči, jih zopet odpre in od lahne drgeta se mu strese vse telo. Kri kipi in sili v glavo, zdi se mu, da mu bo zdaj in zdaj počila lobanja in od mrzta se mu ježi koža. Zdaž zaškriplje na tleh korak, črna postava stopa dalje. Tahi se ves prepade od groze. Zdaž — zdaž — je prikazen izstopila iz mraka in mesečina ji oblije obraz. Žena je, odeta v črno, na temnih lasih se svetli krona, na vratu se leskeče beli biser. Suho lice je žoltobledo, kakor da se je dvignila iz groba. Odprti ustni, okoli katerih drhti vročičen smeh nad mesečino. Polagoma, polagoma stopa tiho dalje, zdaj je nagnila glavo naprej in razkročila suhe prste — pa se plazi in plazi.

„Jezus!“ zastoče Tahi in skoči kvišku: „Pošast, kdo si — kdo si? Ali si Dora — ali si Jana?“ Ledeni znoj mu pokrije čelo, oči mu hočejo izskočiti.

Ženska se zdrzne kakor v snu, pogleda sliko in opazi Tahija. V tem hipu zakriči ko sam vrag: „Jaz — jaz — ha! ha! ha! — jaz Dora in Jana — a ti si Tahi — oh! Tahi, ki je uničil moje življenje! Tu — tu je bilo — Ha, ha, ha, ha! Veseli se Arlandova Dora!“

Visoko se zravna blazno dekle, temne zenice se ji razširijo in gore od nepopisnega besa, nemno uvelo lice drgeče v sto krčevitih drgetih

in beli prsti se v mesečini skrivajo ko nohti divje zveri. Pa skoči v Tahija, kakor da je vanj treščila strela.

„Daj mi moje srce, da ga jem — daj mi življenje, da se prebudim! Daj, daj, daj!“ zarjove Jana krohotaže.

Tahi zbere vse moči. Z obupnim naporom se zravna in seže po nabitem samokresu nad svojo glavo. Zdaž ga bo prijel, zdaž...

„Jo!“ zastoče od belečin in se zgrudi vznak nazaj. Ognjene oči srepo gledajo vanj, ostri nohti mu groze. Iz njegovih prsi se izvija zamolklo hropenje. Stisnil se je in sključil. Sedaj ženska zaškriplje in njeni ledeni prsti se dotaknejo njegovega vratu. Še je trepetal na čelu mrtveca ledeni znoj, ko je Jana v mesečini skakala in kričala:

„Glej ga, Arlandova Dora, tu ga imaš!“

Skakajoč se blazno dekle vzpne na okno in na mah izgine, a iz globine se razlega grozoten vzkrlik.

Zjutraj so našli v postelji Tahijevo truplo, pod oknom pa ostanke nore Jane v obleki, kakor je naslikana na podobi Arlandove Dore.

Tako se je maščevala Lolička.

XLII

Hrvaško ljudstvo je bilo poraženo, zadušeno slovenski punt, pogašen plamenček zavesti človeškega dostojanstva, ki je izpod jarma tisočletnega varanja in zatiranja ter rabeljskega meča dvignila roke do neba, naj se Bog spomni najbolj tlačanih svojih otrok — one zavesti, ki je planila na noge ko orjak, da z železno pestjo stre predsodke vekov in vekov. Tod prerano je zasijala ta pomlad, slana je ožgala prve brsti

svobode, ki je kmalu izginila ko bajne sanje, ki so se za hip prikazale na nebu in se razpršile ter zapustile na zemlji krvave sledi žalostne resničnosti. Kmet se je dvignil in padel, dvignil kot človek in padel kot junak in moral pasti, ker nad onih nekaj oralov hrvaške in slovenske zemlje ob Savi in Sotli, odkoder je nekaj tisoč pogumnih duš zakričalo v svet, da so vsi Adamovi otroci enakopravni, se je spravila plemiška in najemniška vojska vsega cesarstva.

Velika je bila kruta jeza gospode, strašno njeno maščevanje. V Zagrebu, Celju in Ljubljani so bile ječe polne puntarjev, v Zagrebu, Celju in Ljubljani je človeška besnost pod krinko svete pravice do krvi mučila na natezalnicah kmečka telesa, da jim iztisne iz duše iskrico skrivnosti, toda iz drhtečih ust se je soglasno izvil krik:

„Hoteli smo biti ljudje, hoteli smo biti svobodni!“

Na celjskem gradu je izgubil glavo Šterc, v temnični zagrebškega škofa sta čepela Pozebec in Lepoič. Pozebec je izkraval v rabljenih rokah, a Lepoič je rešilo strahopetstvo, ker je pri Stubici prvi bežal in zapustil kmečko vojsko; cesar ga je na prošnjo bade Draškovića pomilostil. Ilija Gregorič in Gušetič so prepeljali v Zagreb, kjer je bila hitra roka banskega sodišča zamašila Gubčeva usta na veke, da bi zločinstva velikašev ne prišla na dan. Ilija je zadela druga usoda. Njega in Gušetiča je cesar ukazal privedi pred dunajsko sodišče. Tu je nemša gospoda raztezala nesrečne hrvaške ude ter jih stiskala v železnih škripcih, toda tudi ona ni slišala iz hrvaških ust nič drugega ko:

„Hoteli smo biti ljudje, hoteli smo biti svobodni!“

Poletni vozni red avstrijskih železnic

veljaven od 17. maja 1953 — izvlček

CELOVEC — BELJAK

Odhod iz Celovca: 3.47, 4.10, 5.30, 6.20, 7.33, 9.20, 11.30, 11.43, 12.40, 13.15, 13.46, 15.28, 16.03, 17.22, 18.00, 18.35, 19.43, 20.50, 22.50.

BELJAK — CELOVEC

Odhod iz Beljaka: 0.50 5.00, 5.40 (samo ob delavnikih), 6.35, 7.30, 8.45, 10.05, 11.28, 12.05, 13.26, 13.50, 15.28, 16.28, 17.20, 17.32, 18.42, 20.48, 21.10 22.50.

CELOVEC — DUNAJ

Odhod iz Celovca: 1.40, 6.14, 8.18, 9.50 10.45, 12.40, 13.38, 14.36, 17.12 (samo ob delavnikih), 22.01.

Prihod v Celovec: 3.38, 4.00, 6.42, 7.25, 11.36, 12.34, 13.13, 15.22, 15.53, 17.50, 20.13, 22.43.

CELOVEC — PODROŽČICA

Odhod iz Celovca: 6.25 (ob nedeljah in praznikih od 5. 7. do 6. 9.), 7.40, 13.30, 18.20.

PODROŽČICA — JESENICE

Odhod iz Podrožčice: 8.53, 18.14, 1.09 (od 4. 7. do 6. 9.).

PODROŽČICA — CELOVEC

Odhod iz Podrožčice: 6.20, 11.32, 16.05, 19.40 (ob nedeljah in praznikih od 5. 7. do 6. 9.).

VLAK IZ JESENIC

Prihod v Podrožčico: 5.05 (od 4. 7. do 6. 9.), 11.45, 19.21.

BELJAK — PODROŽČICA

Odhod iz Beljaka: 0.10 (od 4. 7. do 6. 9.), 7.35, 10.15, 12.10 (se posebej objavi v časopisih in radiju), 13.30, 17.24, 17.42 (samo ob delavnikih), 18.48.

PODROŽČICA — BELJAK

Odhod iz Podrožčice: 5.45 (od 4. 7. do 6. 9.), 6.25, 11.37, 12.04, 17.17, 19.47.

BELJAK — PODKLOŠTER

Odhod iz Beljaka: 4.50, 5.55, 8.43, 12.00 (samo ob delavnikih), 13.35, 14.00, 16.44, 17.21, 18.54, 21.11, 23.50.

PODKLOŠTER — ŠMOHOR

Odhod iz Podkloštra: 6.44, 9.34, 14.25, 17.10 (v sobotah, nedeljah in praznikih od 4. 7. do 6. 9.), 18.05 (ob delavnikih razen sobote od 6. 7. do 4. 9.), 18.05 (ob delavnikih razen sobote do 3. 7. in od 7. 9. naprej), 19.35.

ŠMOHOR — PODKLOŠTER

Odhod iz Šmohora: 5.31, 8.00, 10.51, 15.25, 19.07.

PODKLOŠTER — BELJAK

Odhod iz Podkloštra: 6.07, 6.51, 9.29, 11.40, 12.08, 12.50, 14.23 (samo ob delavnikih), 16.41, 18.10, 20.30, 23.00 23.46.

CELOVEC — PLIBERK

Odhod iz Celovca: 5.53, 9.10, 11.10, 13.35, 16.35 (od 4. 7. do 6. 9.), 18.10, 19.10.

PLIBERK — CELOVEC

Odhod iz Pliberka: 6.08, 7.32, 11.25, 14.05, 16.05, 18.31, 19.40 (od 4. 7. do 6. 9.), Pripomba: vsi brzovlaki na tej progi so koridorni vlaki.

SINČA VAS — ŽELEZNA KAPLA

Odhod iz Sinče vasi: 6.50, 10.00, 14.30 17.10. Odhod iz Železne Kaple: 5.00, 10.00, 14.30, 17.10.

(Krepki tisk označuje brze in pospešene vlake.)

Naročilnica za knjige

Pošljite mi, prosim, po povzetju naslednjo knjigo (naslednje knjige):

.....izvod(ov)	Tolstoj: Spomini na mladost	pl. 400 strani	12.— šil.
.....	Trollope: Pod zvoniki Barchestra	pl. 472 strani	28.— šil.
.....	Thackeray: Semeniščevosti, I. — II.	ppl. 732 strani	30.— šil.
.....	Herbertstein: Moskovski zapiski	pl. 277 strani	43.50 šil.
.....	Gribojedov: Gorje pametnemu	br. 159 strani	6.50 šil.
.....	Luther: Demon	ppl. 432 strani	14.— šil.
.....	Avtomobilsko turistični priročnik Slovenije	br. 390 strani	20.— šil.

(Knjigo, ki jo želite, podčrtajte!)

(podpis)

Knjige so vezane v platno (pl.), polplatno (ppl.) ali pa so broširane (br.)

In ko je bilo zapisano črno na belem, kaj so počenjali velikaši in je tista roka, ki beleži tok človeške zgodovine in vsa človeška dela, vtisnila večni žig v gosposko čelo, so Ilijo in njegovega tovariša, ki so jim bile polomljene kosti, odpravili s cesarskega Dunaja in ju v verigah poslali nazaj v Zagreb. Minulo je leto dni od Tahijeve smrti. Gušetič je od ran na dunajskem mučilišču v zagrebski ječi izdihnil, a Ilija je te muke preživel, zato pa je padla njegova glava od rabeljskega meča na trgu svetega Marka.

Se je stokala peščica kmetov v ječi na ljubljanskem gradu: Bistrič, Svrač, Drvodelič, Bartolič, Turkovič in Nožina, ki ga je bil ujel Joško Thurn. V noči preden se je morala izvršiti nad njimi smrtna obsodba, reče tovarišem Nožina:

„Bratje, jutri nas bodo pobesili. Sramotne smrti bomo umrli. Bolje je, da nas je konec danes in pademo kot junaki. Meni ni veliko do življenja, a sem pošten človek in sem prisegel Iliji, da bom varoval njegovo ženo in otroke. To me peče, da ne bi mogel mirno umreti. Straža je slaba in eden od stražarjev je naš človek; domeniha sva se, da bo tovariše pod pretvezo svojega godu napajal vso noč. Uberimo jo, kar bo, pa bo!“

„Uberimo jo, Marko! Kar da Bog in sreča junaškal!“

Rano zjutraj so pazniki našli razvaljena vrata, razbite okove in na zemlji zvezanega stražarja. Hrvati so srečno popihili na strah kranjske gospode, ki jo je nadvojvoda Karel pošteno prijel zaradi pijane straže.

Naposled se je tudi susedska pravda rešila, Uršula se je pobotala z otroki krvnika, izplačala Gabrijelu Tahiju, ki je bil zdaj sodnik banskega

sodnega stola, 40.000 forintov in zavladala vsemu posestvu.

XLIII

V Klancu so praznovali proščenje. Pisani svet je vrvel sem in tja, kmetje Štajerci so trgovali, barantali, vpili, pili in se veselili. Punta nihče več ne spominja.

Največ ljudstva se je nagneto okrog slepca iz Hrvaške krajine, ki je bil odet v ponošeno, na vseh krajih in koncih zakrpano haljo. Mirno je sedel bradati počrneli mož na zemlji, vlekel lok po starih goslih ter s hripavim glasom pel junaške pesmi, kako je padel Nikolaj Zrinjski in kako se je proslavil Sibirjanin Janko. Čudno se je razlegala pesem, čudno je kimala slepečeva glava, čudno so brundale gosli, a v slepečovo kapo so padali denarji.

„Tega človeka sem že nekje videl“, je rekel majhen, čedno kmečki napravljen rusoglavac svojemu sosedu. „Ne spominjam se kje, niti ne morem prav razbrati njegovih potez, zakaj siva brada ga skoraj do ušes pokriva. Ah — spominjam se, toda takrat ni bil slep. Ne, zbogom, kum! Večernice so pri kraju, jaz pa moram iti, mudi se mi. Imam do svoje vasi še dober kos poti, steza se vzpenja navkreber in čaka me žena.“

„Ej, ne šali se, sosed, žena te čaka! Pojdi no! Hvala bogu, tri leta je že, kar si jo odvedel iz službe pri gospej Heningovi, pa je bila že takrat vdovica. V letih sta oba, pa menda ne norita več. Ti si tudi že stara bajta, ki jo je pripihala že marsikatera burja.“

„Molči“, dé mali, „kar je bilo, tega ni več. Hišo imam trdno. S pet sto škudi sem si uredil

gospodarstvo pa sem, hvala bogu, sam svoj gospodar. Zbogom!“

Že ob prvih besedah pritlikavega možica se je slepec malce zdrnil, začel gosti počasneje in je nekoliko nastavil uho na stran, kjer je stal majhen kmet. Kar zatakne lok za strune, pobere kapo in reče ljudem:

„Hvala, bratje, za dar, za usmiljenje in naj vas Bog obvaruje slepote! Lahko noč!“

Nato se rine skozi množico na sejmu in opira se na palico, s katero tipa pred seboj, krene v hrib.

Že se je dobro zmračilo, ko je mali rusoglavci kmetič, ki je ubiral pot z naglimi koraki, dospel na vrh ozke gorske steze, ob kateri se je na desni strani vzpenjala kvišku gosta hosta, na levo pa zeval globok prepad. Kar zapazi človeček moža, ki je sedel tik poti pod hrastom ter jedel. Pogleda bliže — bil je slepec s sejma; očividno ga je prehitel. Kmet se zdrzne, ko vidi davno znano lice Krajincana, se hitro spet opogumi, ko se spomni, da je mož slep, in pospeši korak, da bi šel mimo njega in se spustil po drugi strani brega.

„Stoji!“ zagrmí na mah nanj slepec.

Kmeta presune znani glas, da se ustavi, a hoče potem odbržeti naprej; toda Hrvat skoči predenj in upre v rusoglavca svoje divje, začudne oči.

Zdravo, Šimen Drmačič! Veseli me, da sva se po tolikem času spet srečala. Dolgo sem te iskal in te, hvala bogu, naposled našel. Me poznaš, kum, kajne?“ reče Krajincan in lopne kmeta po ramenu.

Rusoglavac ne črhne besedice, ampak samo, ves bleđ, gleda v zemljo.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.20 Jutnja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.05 Zelo poslušalcev — 10.15 in 15.00 Solska oddaja — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 17.10 Popoldanski koncert. Poročila dnevno ob: 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 20.00 in 22.00.

Sobota, 23. maj

8.45 Za našega malega poslušalca. Kaj vemo o . . . — 10.15 Veder dopoldne — 11.00 Igra Pepi Naar — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 15.30 Narodne pesmi — 16.15 Film-magacin — 18.00 Pogled v svet — 18.30 Za vesel konec tedna — 20.15 Športna poročila — 20.20 Igra.

Nedelja, 24. maj

7.15 Sonce čez hribeček gre, pesmi v nebo done . . . — 8.10 Kmečka oddaja — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 18.45 Šport in glasba — 20.15 Športna poročila — 20.20 Vesela oddaja.

Ponedeljek, 25. maj

7.15 Slovenske pesmi — 8.10 Slušna igra — 10.00 Maša — 14.00 Binkoštni običaji na Korškem — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 Iz mladinskega petja na Korškem — 18.50 Šport in glasba — 20.15 Opereta.

Torek, 26. maj

11.00 Glasba — 14.30 Slovenska poročila in objave. Zdravniški vedež. Mojstri besede: Jack London — 15.30 Za ženo in družino — 16.50 Pripovedka — 18.30 Kulturno zrcalo meseca — 20.15 Specielno za Vas!

Sreda, 27. maj

10.45 Iz ženskega sveta — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Slovenska poročila in objave. Za ženo in dom — 20.15 Mi se peljemo s potovalnim uradom — 21.00 Avstrijski nositelji Nobelove nagrade.

Četrtek, 28. maj

11.00 Solska oddaja — 14.30 Slovenska poročila in objave. Spomini na Ivana Cankarja — 16.00 Stara in nova glasba za gitaro — 18.30 Solistična glasba — 20.15 Plesna glasba.

Petek, 29. maj

10.45 Za dom — 11.00 Solska oddaja — 14.30 Slovenska poročila in objave. Okno v svet: Španija — 16.30 Vsi otroci poslušajo — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Vedra oddaja — 21.00 Slušna igra.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 5.30 Dobro jutro dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska.

Poročila dnevno ob: 5.45, 6.30, 12.30, 15.00, 22.00 — 19.00 Radijski dnevnik.

Sobota, 23. maj

13.00 Jezikovni pogovori — 13.50 Kulturni pregled — 14.00 Hrvatska narodna glasba — 15.15 Slavni pevci, ki so bili nekoč Vaši ljubljenci — 16.40 Nekaj valčkov in mazurk — 17.10 10 minut slovenskih polk — 17.20 Za pionirje — 20.00 Pester sobotni večer.

Nedelja, 24. maj

6.30 Nasveti in zanimivosti iz kmetijstva — 8.00 O športu in športnikih — 9.00 Literarno glasbena oddaja — 11.00 Od pravilice do pravilice — 13.00 Za naše kmetovalce — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 15.45 Radijska igra — 20.00 Anton Foerster: Gorenjski slavček, opera.

Ponedeljek, 25. maj

12.45 Pester spored slovenskih narodnih pesmi — 13.40 Od melodije do melodije — 14.00 Okno v svet — 15.30 Solska ura za nižjo stopnjo — 17.10 Igrajo veliki zabavni orkestri — 18.30 Jezikovni pogovori — 18.40 Poje Mariborski komorni zbor vod vodstvom Ferda Pirca — 20.00 Simfonični koncert Radia Ljubljana.

Torek, 26. maj

11.00 Solska ura za nižjo stopnjo — 12.45 Med glasbenim sporedom kulturni drobiž — 14.40 Korške narodne pesmi — 15.30 Kulturni pregled — 17.10 Lepe melodije — 18.00 Poje mešani zbor iz Radovljice — 18.20 Literarna oddaja — 20.45 Radijska univerza.

Sreda, 27. maj

13.00 Z obiskov pri pionirjih — 14.40 Slovenske zborovske skladbe — 15.15 Veliki in mali zabavni orkestri Vam igrajo — 15.50 Zdravstveni nasveti — 17.30 Solska ura — 20.00 Koncertni valčki — 20.30 Radijska igra.

Četrtek, 28. maj

13.00 Odgovarjamo na vprašanja pionirjev — 13.15 Filmska glasba — 14.00 Slovenske narodne pesmi — 15.15 Od melodije do melodije — 16.00 Oddaja za žene — 18.00 Koračnice in borbene pesmi — 18.20 Novosti iz literature — 20.00 30 dni na Korškem (iz dnevnika študentske etnografske skupine) — 20.50 Domače aktualnosti.

Petek, 29. maj

14.00 Zabavna glasba — 15.45 Radijska univerza — 17.30 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.00 V pesmi in plesu po Jugoslaviji — 18.20 „Svet v satiri in humorju“ — 20.00 Večerni orkestralni spored del P. I. Čajkovskega — 20.45 Tedenski zunanje-politični pregled.

Veliko dediščino bo podaril ljudstvu

Kapetan Jugoslovanske ljudske armade Vasa Antonič iz Sarajeva, ki obiskuje sedaj šolo pehotnih komandirjev, je prejel od jugoslovanskega poslaništva v ZDA obvestilo, da je podedoval od svoje pred kratkim umrle tete v New Yorku posestvo v vrednosti 5 milijonov dolarjev ali poldruga milijarde dinarjev. Na to sporočilo je kapetan Antonič izjavil, da bo štiri petine tega zneska takoj podaril državi, ostalih 300 milijonov dinarjev pa bo uporabil za izgradnjo šole, ambulante in še nekaterih zgradb v domači vasi.

Kapetan Antonič je star 31 let, ima ženo in tri otroke. Vest o tem, da je nenadoma postal najbogatejši človek v Jugoslaviji, ni prav nič vplivala na njegovo učenje. Ko so mu sporočili, da mora zaradi dednega postopka odpotovati v New York, je izjavil, da tega ne misli storiti in je v ta namen dal vsa pooblastila jugoslovanskemu poslaništvu v ZDA.

Na Binkoštno nedeljo bo pri Znidarju v Brdih

domači ples

Za jed in pijačo bo preskrbljeno. Priidite vsi od blizu in daleč.

Vabi gostitelj.

„Ne poznaš me torej?“ nadaljuje Hrvat, „ah, slab spomin imaš, bogme. Pa ti bom povedal jaz. Ali se spominjaš Uskoka Marka Nožine, kaj?“

„Spominjam se“, dahne Šimen drhte.

„Veseli me, da te spomin ni docela zapustil“, nadaljuje Marko kakor v šali. „Daj, sedi zraven mene, moram ti reči dve, tri besede.“ Pri tem prime kmeta za rokav, ga vede do hrasta in posadi zraven sebe na zemljo ter mirno začne:

„Menda nisi pozabil, kako so se kmetje ob Savi spuntali zoper gospodo. Tam si bil ti, tam sem bil jaz. Zadnjič sva se videla na Vidmu, kajne? Nesel sem pismo Uskokom, naj se dvignejo tudi oni. Vse je bilo dobro in na pošteno besedo dogovorjeno, da se bodo tudi naši ljudje dvignili, kar me nekega jutra pred zoro, ko sem stopil iz svojih vrat, čaka četa vojakov, ki me zgrabijo, vkujejo in vedo v Ljubljano v grajske temnice. To je bila izdaja. Moj znanec iz vojaške čete, ki me je spremljal, mi je dokazal, da je bil v tistem času, ko sem bil med Uskoki in jih nagovarjal k punktu, v Kostanjevici pri oberstlajntantu nek potepen človeček. Iz opisa sem razbral, da si bil ti. Ali je res?“

Drmačič ne ugovarja — molči.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec, Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16—24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič, Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2 Postschließfach 17.